

ส่วนที่ 3

๖๖ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคม - การเมืองไทยในสหัสวรรษใหม่

1. สังคมไทยกับการจัดระเบียบโลกใหม่ : การปรับตัวเข้าสู่กระแสสากลในสังคมนานาชาติ

อิทธิพลของระเบียบโลกใหม่จะเพิ่มความเข้มข้นและเพิ่มอัตราเร่งในการรุกคืบเข้าสู่สังคมไทยอย่างขนานใหญ่ เนื่องจากไทยเป็นสังคมที่มีเสรีและไม่มีกำแพงอุดมการณ์หรือลัทธิชาตินิยมเป็นป้อมปราการที่แข็งแกร่งพอที่จะขวางกั้นกระแสนี้ดังกล่าว จำเป็นที่ไทยจะต้องแสวงหาที่ยืนและจัดตำแหน่งแห่งที่ของตนอยู่ในสังคมโลกในกรอบที่สามารถดำรงรักษาผลประโยชน์และเกียรติภูมิของชาติไว้ได้

ในการเข้าสู่ระเบียบโลกใหม่สังคมไทยต้องอาศัยพลังขับเคลื่อนขนาดใหญ่ ซึ่งรัฐจะต้องเป็นหัวขบวน ในการระดมความสนับสนุนและประสานพลังร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ในทุกภาคส่วนของสังคม โดยไม่ปล่อยให้เกิดช่องว่างของการล้าหลังและการล้าหน้าในบางภาคส่วนของสังคม ซึ่งจำเป็นต้องมีระบบบริหารกิจการสากลในระดับชาติ และระดับนานาชาติ ด้วยโดยเฉพาะการเริ่มปรับเปลี่ยนในส่วนที่เป็นลำดับความสำคัญและเร่ง

ถ้วนสูงสุดในระดับความคิดและวัฒนธรรมไปสู่ระดับของพฤติกรรม เช่น เรื่องของประชาธิปไตยทางการเมือง เสรีทางเศรษฐกิจ สิทธิมนุษยชนทางสังคม การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การเคารพกฎหมายกติการะหว่างประเทศและปฏิญญาสากล ระบบมาตรฐานสากลไปจนถึงการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันของประเทศและการพัฒนาประชาชนได้ให้ยกฐานะเป็นพลโลกทัดเทียมกับชุมชนนานาชาติ โดยที่สามารถปกป้องคุ้มครองเอกราชอธิปไตย ผลประโยชน์และเกียรติภูมิของชาติไว้ให้ดำรงอยู่

2. สังคมไทยกับความเป็นรัฐสมัยใหม่ : จากรัฐประชาชาติสู่ประชารัฐ

ความเป็นรัฐสมัยใหม่ของสังคมไทยกำลังเปลี่ยนผ่านจากรัฐประชาชาติสู่ประชารัฐ โดยความเป็นประชารัฐนั้นได้รับแรงหนุนจากกระแสสากลที่มีค่านิยมประชาธิปไตยเป็นหัวหอก ประสานเข้ากับองค์กรแนวร่วมระหว่างภาคเอกชนกับประชาชน ได้ส่งผลให้เส้นแบ่งระหว่างชนชั้นปกครองในกลไกอำนาจการเมืองและกลไกรัฐกับชนชั้นล่างผู้ถูกปกครองมีความเด่นชัดและถ่างขยายให้กว้างออกไปมากขึ้น โดยผลพวงดังกล่าวได้ส่งคุณูปการต่อการเติบโตของพลังในภาคประชาชนในรูปของขบวนการประชาชน องค์กรชุมชน และพันธมิตรระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ในเครือข่ายที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งผ่านประสบการณ์ของการจัดตั้งและการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เข้มข้น มีสำนึกของความเป็นพลเมืองที่ชัดเจนมากขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะได้เล็งเห็นประโยชน์และประสบความสำเร็จจากการเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองในรูปของกลุ่มผลประโยชน์ย่อยเฉพาะกลุ่ม (Specific - issue groups) จนสั่งสมเป็นวัฒนธรรมมวลชนของคนฐานล่างในสังคม ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ของความประทับใจทางประวัติศาสตร์ใหม่ (New Historical Impression) ของชนชั้นล่างอย่างไม่เคยมีมาก่อน

ความเป็นประชารัฐ เป็นรัฐที่ผ่อนคลายนโยบาย และเปิดกว้างให้พลังประชาชนเข้ามามีบทบาทหลักในการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และความต้องการที่หลากหลาย ซึ่งรัฐจะต้องส่งเสริมบทบาทภาคประชาชนในทุกรูปแบบ โดยที่รัฐจำเป็นต้องวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัดและใช้อำนาจให้น้อยลงรวมทั้งการถ่ายเทบทบาทอำนาจลงสู่กลไกระดับล่างให้กลไกทางสังคมทำงานได้อย่างเต็มบทบาทและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง ซึ่งบทบาทของรัฐจะต้องจำกัดอยู่เฉพาะการคุมกติกาเป็นสำคัญ

3. สังคมไทยกับประชาธิปไตยในความหมายใหม่ : จากประชาธิปไตยนำวิถีสู่พหุประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

สังคมไทยกำลังเปลี่ยนผ่านจากการเมืองแบบนำวิถีที่ชนชั้นปกครองกลุ่มผูกขาดอำนาจในกลไกการเมืองและกลไกรัฐที่เคยยึดครองพื้นที่อำนาจอย่างเหนียวแน่นไปสู่การคลี่คลายขยายตัวของกลุ่มอำนาจใหม่ ซึ่งเป็นนอกถ้ำของประชาธิปไตยในความหมายใหม่ที่ส่งอิทธิพลต่อการตีความประชาธิปไตยว่าเป็นการเมืองภาคประชาชนนั้นได้ผ่านการพิสูจน์ความสำเร็จ โดยได้ปรากฏผลอยู่ในโครงสร้างส่วนบนของรัฐในรูปแบบของรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนก้าวสำคัญในการผลักดันให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองอย่างเข้มข้นและครบทั้งวงจร คือตั้งแต่ขั้นการแข่งขันเข้าสู่อำนาจ ขั้นการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจ และขั้นการถอดถอนให้พ้นจากอำนาจของผู้ปกครองในที่สุด การขยายผลพวงของปรากฏการณ์ดังกล่าว ได้ส่งทอดต่อไปถึงการเปิดลู่วางใหม่ ๆ ให้กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอำนาจใหม่ที่มีความก้าวหน้าได้มีที่ยืนและมีส่วนเข้ายึดครองพื้นที่อำนาจทางการเมืองในระบบเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดการปรับตัวและปรับสภาพในกระบวนการเมืองของกลุ่มอำนาจ

เก่าที่ล้าหลังให้ก้าวตามทันกลุ่มอ้างอิงใหม่ที่ประชาชนเริ่มหันเหความภักดี และกลับมาให้ความนิยมนามากขึ้น เป็นผลให้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ของการ ปรับรับและยกระดับมาตรฐานคุณภาพใหม่ในแวดวงการเมืองอย่างขนานใหญ่ในเวลาต่อมา เช่นการปรับรับระบบกลไกพรรคการเมือง การปรับ ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ของพรรคใหม่ การคัดสรรกลั่นกรองบุคลากร ทางการเมืองที่เข้มงวดมากขึ้น การปรับแนวนโยบายของพรรคการเมืองใหม่ การเปิดตัวของนักการเมืองหน้าใหม่ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพใน ระดับของภาวะผู้นำทางการเมือง (Political Leadership) ซึ่งส่งผลกระทบต่อ วัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ (Political Culture) ด้วย

สังคมพหุประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม รัฐจะต้องปรับบทบาทจาก การบังคับควบคุมเป็นบทบาทของการระดมเข้าร่วมในระบบและการ ประสานประโยชน์ที่แตกต่างและหลากหลาย โดยสร้างช่องทางการมี ส่วนร่วมให้รองรับกับกลุ่มที่แตกต่างหลากหลายได้รวมทั้งการปรับปรุง มาตรฐานคุณภาพของสถาบันการเมืองให้มีประสิทธิภาพและพัฒนาไกล รัฐให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาของประชาชนหมู่่มาก ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาระบบ รัฐบาลของประชาชนที่เรียกว่า Popular Government ขึ้นมาในระยะยาว

4. สังคมไทยกับพลังวิถีประชาที่ก้าวหน้า : การปรับบทบาทรัฐ เข้าหาสังคม

สังคมไทยกำลังถูกปลุกให้ตื่นด้วยกระแสอิทธิพลของเทคโนโลยี สารสนเทศโทรคมนาคมซึ่งแผ่ขยายครอบคลุมเข้าไปถึงทุกหมู่ชนทั้งใน เมืองและชนบท ส่งผลในวงกว้างต่อการหล่อเบ้าหลอมใหม่ทางวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนของการใช้และการดำเนินวิถีชีวิตอย่างเดียวกันทั้ง สังคมซึ่งภายใต้เบ้าหลอมดังกล่าว ได้ก่อรูปให้วัฒนธรรมทางสังคมมีพลังที่ เข้มแข็ง จนเป็นบรรทัดฐานใหม่ของวิถีประชา (Civic Norm) โดยที่รัฐจะต้อง

เปิดรับและจัดพื้นที่ให้กับส่วนของวัฒนธรรมใหม่ที่เติบโตเข้ามาทดแทน และยึดครองพื้นที่เดิมของรัฐมากขึ้น ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่เรียกว่า สังคมกำลังปิดล้อมรัฐ โดยที่รัฐต้องเป็นฝ่ายปรับเข้าหาสังคม และในขณะที่เดียวกันสังคมก็จะบีบรัดมากยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งการจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมจะเป็นประสบการณ์ และการเรียนรู้ใหม่ของสังคมไทยในอนาคต

การเข้าสู่สังคมปิดล้อมรัฐโดยพลังของวิถีประชาที่ก้าวหน้า ทำให้รัฐต้องตื่นตัวและปรับตัวตามสังคมมากขึ้น การสร้างกลไกสนองตอบความต้องการและผลประโยชน์ใหม่ ๆ ของสังคม จะต้องมีประสิทธิภาพและมีการเพิ่มอัตราเร่งทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพมากขึ้น เนื่องจากประชาชนในสังคมที่ก้าวหน้านั้นมีพลวัตด้านความต้องการที่ปรับเปลี่ยนที่รวดเร็วและมีความละเอียดอ่อนสูง ซึ่งเป็นเรื่องของการยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น การให้ความสำคัญกับบรรทัดฐานและความรู้สึกที่ทั้งอ่อนไหวและรุนแรงและเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว การให้ความหมายและการตีความให้กับค่านิยมในคุณค่าใหม่ ๆ การเรียกร้องการสนองตอบที่เน้นความถูกสมัยและถูกใจ ซึ่งเป็นไปตามพลังผลักดันของประชาสังคม มากกว่าถูกกำหนดโดยเหตุผลและความต้องการของรัฐเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งหากรัฐไม่ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะก่อให้เกิดการสะสมความตึงเครียดคับข้องใจขึ้นในสังคม การปะทะและการปราบปรามที่รุนแรงระหว่างรัฐกับประชาชนก็จะทวีความรุนแรงมากขึ้นได้

5. สังคมไทยกับระบบบริหารแบบตลาด : รัฐจะต้องปรับระบบบริหารราชการแผ่นดินตามอิทธิพลของพลังตลาด

สังคมไทยกำลังถูกบดขยี้จากพลังตลาดอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในระบบบริหารภาครัฐ ซึ่งในอดีตเป็นอาณาจักรที่แข็งแกร่งของกลุ่มอำนาจ

การเมืองและกลุ่มทุนชาติผูกขาดอภิสิทธิ์นั้น กำลังเสื่อมคลายและจะถูกทดแทนด้วยพลังตลาด โดยเฉพาะการบริหารการจัดการภาครัฐทั้งในส่วนของการบริหาร รัฐวิสาหกิจ และองค์กรอื่น ๆ ของรัฐที่ให้บริการสาธารณะและผลิตสินค้าสาธารณะต่าง ๆ จะต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างขนานใหญ่ เข้าสู่ระบบบริหารในระบบตลาดซึ่งกลุ่มทุนและเทคโนโลยีการจัดการสมัยใหม่ จะเข้ามามีอิทธิพลและบทบาทที่สูงเด่นเหนือรัฐมากขึ้น อันจะนำไปสู่ปัญหาใหม่ในเรื่องของการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน ซึ่งเรายังขาดประสบการณ์อย่างมาก ในขณะเดียวกันปัญหาจากการต่อสู้กันระหว่างภาคเอกชนด้วยกันเองเพื่อเข้าแย่งยึดการลงทุนภาครัฐ รวมทั้งทุนต่างประเทศด้วย ซึ่งระบบการผูกขาดสัมปทานต่าง ๆ ก็จะถูกท้าทายมากขึ้นเป็นลำดับ ตลอดจนปัญหาการแย่งชิงงบประมาณที่ขยายวงกว้างออกนอกหน่วยงานรัฐสู่หน่วยงานเอกชนมากขึ้นด้วย

ระบบบริหารแบบตลาดเป็น**จริยธรรมใหม่ทางการบริหารภาครัฐ**ที่เป้าหมายสูงสุดของการบริหารรวมศูนย์อยู่ที่ประสิทธิภาพและการแข่งขันเสรีรวมทั้งความคุ้มทุนด้วยนั้น เป็นแนวคิดใหม่ที่ขัดแย้งและสวนทางกับแนวคิดดั้งเดิมที่จริยธรรมทางการบริหารภาครัฐนั้นถูกกำหนดด้วยมาตรฐานแบบครอบจักรวาลที่เรียกว่าความเป็นธรรมที่อิงกับประโยชน์สาธารณะ ซึ่งเป็นความหมายที่รัฐเป็นฝ่ายตีความเอง การปรับเข้าสู่ระบบบริหารแบบตลาดทำให้รัฐต้องทบทวนปรัชญาพื้นฐานทางจริยธรรมของการบริหารกิจการภาครัฐใหม่ ซึ่งต้องแสวงหาความสมดุลระหว่างความเสรีกับความเป็นธรรม ความสมดุลระหว่างประโยชน์เอกชนกับประโยชน์สาธารณะตลอดจนความสมดุลระหว่างความคุ้มค้ำกับความคุ้มทุนด้วยที่สำคัญผลกระทบจากการบริหารภาครัฐนั้นจะต้องไม่เป็นอุปสรรคปิดกั้นสิทธิโอกาสในการแข่งขันของเอกชนผู้ลงทุนและการเลือกอย่างเสรีของประชาชนผู้รับบริการด้วย

6. สังคมไทยกับอำนาจใหม่นอกศูนย์กลางรัฐ : การปรับเปลี่ยนโครงสร้างสังคมจากรัฐรวมศูนย์แบบปิรามิดไปสู่รัฐกระจายศูนย์อำนาจบนเครือข่ายของระนาบแบน

สังคมไทย รัฐไม่สามารถผูกขาดการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ศูนย์กลางเดียวได้อย่างเข้มข้นอีกต่อไป ศูนย์อำนาจใหม่กำลังกระจายตัวออกไปทั้งในแนวดิ่งและแนวนอนและทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณด้วย โดยเฉพาะการเติบโตและขยายตัวของกลุ่มและองค์กรอำนาจใหม่ในหลากหลายรูปแบบทั้งในรูปของการกระจายอำนาจสู่หน่วยปกครองท้องถิ่น ชุมชนและการเกิดขึ้นขององค์กรอำนาจใหม่ทั้งในและนอกกลไกรัฐนั้นจะนำไปสู่การกระจายตัวอย่างไร้ระเบียบและมีปัญหาเรื่องการจัดระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างกันมากขึ้น ขณะเดียวกันกระแสการยอมรับเรื่องการกระจายอำนาจยังได้รับการตอกย้ำจากกลุ่มก้าวหน้าใหม่ที่แยกตัวออกจากกลุ่มอำนาจเดิมที่ล้าหลังกว่า ทำให้ปฏิริยาการแตกตัวของอำนาจในสังคมและการเมืองถูกเร่งเร้าให้มีอัตราเร่งที่สูงยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ยุคของการปักปันพรมแดนของกลุ่มอำนาจที่ประกาศอิสรภาพใหม่ที่กระจายอยู่ในฐานย่อยระดับท้องถิ่น ชุมชนกลุ่มและองค์กรที่หลากหลายในรูปของเครือข่ายระนาบใหม่ที่ต่างจากโครงสร้างปิรามิดดั้งเดิมส่งผลให้โครงสร้างสังคมเปลี่ยนไปสู่การเรียงลำดับชั้นอยู่บนเครือข่ายของระนาบแบนแทน

การพังทลายของโครงสร้างสังคมแบบปิรามิดสู่โครงสร้างสังคมแบบลำดับชั้นของเครือข่ายระนาบแบนทำให้รัฐต้องเพิ่มบทบาทในการจัดระเบียบสังคมใหม่มากขึ้น รวมทั้งการสร้างกลไก กระบวนการ และระบบวิธีการจัดการที่มีความแตกต่างหลากหลายให้รองรับกับการกระจายตัวของกลุ่มและองค์กรอำนาจใหม่ด้วย โดยเฉพาะการเพิ่มความเข้มข้นในการสร้างกลไกจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างกลุ่มและองค์กร

อำนาจใหม่ให้มีความราบรื่นและเกิดสันติภาพในสังคมระยะยาวตลอดทั้ง การสร้างกลไกระงับข้อพิพาทขัดแย้งระหว่างอำนาจเก่าในโครงสร้างเก่ากับ อำนาจใหม่ในโครงสร้างใหม่และระหว่างอำนาจใหม่ในโครงสร้างใหม่ด้วยกันเองด้วย ซึ่งในระยะยาวรัฐจะต้องสร้างกลไกความร่วมมือขึ้นในระหว่าง กลุ่มและองค์กรอำนาจเหล่านี้เพิ่มมากขึ้นเป็นทวีคูณด้วย

7. สังคมไทยกับมาตรฐานใหม่ทางคุณค่านิยม : การสร้างกรอบ อ้างอิงกับความหมายและความสำคัญใหม่ของคุณค่านิยม

สังคมไทยยุคใหม่ ความผูกสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนในความหมายดั้งเดิมเริ่มเสื่อมคลายลง เหตุผล ผลประโยชน์และความ ต้องการแห่งรัฐไม่มีความสำคัญมากไปกว่า เหตุผล ผลประโยชน์และความ ต้องการของประชาชนอีกต่อไป เหตุผลอ้างอิง ระเบียบกฎเกณฑ์และ แบบแผนของรัฐใช้ในการควบคุมบังคับประชาชนกำลังถูกท้าทายและโต้แย้ง มากขึ้น เกิดการต่อต้านและไม่ยอมรับเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ขณะที่เหตุผล ความต้องการ ความรู้สึกหรือแม้กระทั่งรสนิยมของประชาชนกลับได้รับการ ยอมรับและให้ความหมายสำคัญมากขึ้น ทำให้รัฐต้องตระหนักและสนอง ตอบต่อคุณค่านิยมใหม่ของประชาชนในรูปของการปรับเปลี่ยนแบบแผน การใช้อำนาจที่ผ่อนคลายนลง เปลี่ยนการบังคับควบคุมเป็นการให้บริการ และการอำนวยความสะดวก เปลี่ยนการปิดกั้นเลือกปฏิบัติและกีดรอน สิทธิเสรีภาพเป็นการส่งเสริมความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นความละเอียดอ่อนที่บ่งชี้ทั้งการให้ความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตใหม่ของ ประชาชนที่ไม่ได้คาดหวังจากบทบาทของรัฐแต่เพียงเฉพาะบริการพื้นฐาน เท่านั้น แต่ยังขยายผลไปถึงมาตรฐานของคุณค่านิยมใหม่ ๆ ที่ปราณีต ละเอียดอ่อนลงลึกถึงมิติใหม่ ๆ ของคุณค่าทางรสนิยมเฉพาะตัวเฉพาะกลุ่ม และเฉพาะเวลามากขึ้นประกอบกับแรงขับของพลังทุนและตลาดแข่งขันเสรี

ร่วมกับการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารที่แผ่ทั่วถึงกันทั้งโลกอย่างไร้พรมแดน เป็นฐานอ้างอิง และการก่อตัวขึ้นใหม่ของค่านิยมสากลมากขึ้นโดยลำดับ ซึ่งเป็นพลังผลักดันอันแหลมคมในการกดดันให้รัฐต้องเพิ่มทางเลือกใหม่ ๆ และสร้างมาตรฐานคุณภาพใหม่ ๆ ในบริการสาธารณะมากขึ้น อันจะนำไปสู่การแข่งขันกันเองในระหว่างหน่วยงานภาครัฐ การก่อตัวของคุณค่านิยมใหม่จะกลายเป็นพลังอิทธิพลใหม่ที่ประชาชนใช้เป็นกรอบอ้างอิงในการปรับเปลี่ยนบทบาทของรัฐได้อย่างไพศาลในระยะยาวและอย่างไร้ขอบเขตจำกัดอีกด้วย

กรอบอ้างอิงของคุณค่านิยมใหม่ที่ประชาชนมีความสำคัญเห็นอรัฐ เป็นการตีความใหม่ของสังคมประชาธิปไตยที่ต้องการยกประชาชนให้เป็นผู้ศูนย์กลางของรัฐ ซึ่งรัฐจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของพลังความคิดใหม่ของสังคมที่รัฐต้องสนองตอบมากกว่าต่อต้านขัดขวางหรือจำกัดควบคุมไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในทางกลับกันรัฐจะต้องยอมรับความผันแปรที่รวดเร็วและการขยายตัวที่กว้างขวางไร้ขอบเขตของเหตุผล ความต้องการและผลประโยชน์ใหม่ ๆ ที่พัดเข้าสู่กระแสสังคมซึ่งรัฐจะต้องปรับกระบวนทัศน์ในระดับพื้นฐานให้รับกับความเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณค่านิยมที่ต้องอิงกับความจับใจ ความรู้สึก ความเปลี่ยนแปลง ความแปลกใหม่และความพึงพอใจที่ละเอียดอ่อนในเชิงคุณภาพมากขึ้น

8. สังคมไทยกับทางเลือกสาธารณะใหม่ : การปรับเปลี่ยนจากสังคมพละกำลังที่อำนาจคือธรรมเป็นสังคมวัฒนธรรมที่ธรรมคืออำนาจ

สังคมไทยได้ผ่านขั้นตอนของการจัดระเบียบโดยอาศัยเครื่องมือของการใช้กำลังอำนาจเป็นหลัก ในขณะที่สังคมเริ่มเปิดมากขึ้น กำลังอำนาจได้ถูกใช้ครอบคลุมไปในทุกภาคส่วนของการจัดระเบียบสังคมไม่ว่าใน

พื้นฐานของสังคมโดยที่รัฐต้องดำรงความเป็นกลางที่เคร่งครัดมากขึ้น ไม่มีส่วนได้เสียและเป็นฝักฝ่ายกับสังคมภายนอก ในขณะที่เดียวกันรัฐจะต้องสนับสนุนขบวนการของภาคประชาชนรูปแบบต่าง ๆ ในทุกระดับด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรมด้วยเพื่อรักษาครรลองของวัฒนธรรมที่ธรรมเป็นอำนาจให้มีความต่อเนื่องยั่งยืน ที่สำคัญรัฐจะต้องแสวงหาทางเลือกและหาทางออกใหม่ ๆ ให้แก่สังคมได้อย่างหลากหลายด้วย

9. สังคมไทยกับความล้ายุคของระบบคอร์รัปชัน : สังคมที่ปรับเปลี่ยนจากการคอร์รัปชันที่ไร้รูปแบบรายย่อยสู่การคอร์รัปชันในรูปแบบรายใหญ่ที่ผ่านกรรมวิธีฟอกย้อมตัวเองแบบเบ็ดเสร็จ

การคอร์รัปชันรายย่อยซึ่งกระจายตัวอยู่ในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม ในรูปของการเลี้ยงกฎหมาย การสร้างอภิสิทธิ์ การติดสินบน การแลกเปลี่ยนตอบแทน และการแสวงหาประโยชน์ใต้ดินในรูปของส่วยเศรษฐกิจนอกระบบ เช่น บ่อนพนัน หวยใต้ดิน สินค้านี้ภาษี โสเภณี ยาเสพติด ค่าแรงงานและค่าอาวุธ เริ่มถูกคุกคามและตรวจสอบจากระบบความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของสังคมยุคข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ประกอบกับการขยายตัวของพลังตลาดการค้าเสรี อำนาจทุนขนาดใหญ่และการคุ้มครองลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นอิทธิพลแหล่งใหม่ที่ทรงพลังเหนือว่าอิทธิพลท้องถิ่น หรือแม้แต่อิทธิพลระดับชาติก็ตาม ส่งผลต่อการแปรสภาพของระบบคอร์รัปชันรูปแบบใหม่ที่เปลี่ยนจากรายย่อยที่กระจายตัวไปเป็นรายใหญ่ที่กระจุกตัวและผูกขาดเฉพาะกลุ่มโดยผ่านกรรมวิธีฟอกย้อมผ่านตามกระบวนการปกติของพิธีการทางกฎหมายในระบบและกระบวนการแข่งขันต่อผู้ทางการเมืองที่ชอบธรรมเพื่อผ่านกรรมวิธีเข้าสู่การคอร์รัปชันที่จุดศูนย์กลางของอำนาจทางการเมืองและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจแบบรวบยอดอย่างเบ็ดเสร็จ โดยเฉพาะการเจาะเข้าหาแหล่ง

ทรัพยากรสำคัญ แหล่งสัมปทานโครงการขนาดใหญ่ ธุรกิจและการค้าที่ผูกขาด การผลิตสินค้าและบริการสาธารณะที่มีมูลค่าจำนวนมากและระยะยาว รวมทั้งการจำกัดโอกาสและการแข่งขันของธุรกิจรายย่อย ซึ่งหากมองอย่างผิวเผินจะดูเหมือนว่าเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายและชอบธรรมมากขึ้นเรื่อย ๆ

ความล้มเหลวของระบบคอร์รัปชันที่ผ่านกรรมวิธีฟอกย้อมแบบเบ็ดเสร็จเป็นการฉ้อฉลที่ปรับตัวให้กลมกลืนเข้ากับพลังตลาดในระบบทุนนิยมสากลและการเมืองแบบเสรีประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการผูกขาดและจำกัดการแข่งขันที่อาศัยกติกาทางกฎหมายและความชอบธรรมทางอำนาจรองรับ ส่งผลให้การก่อตัวขององค์กรธุรกิจการเมืองขยายเครือข่ายเติบโตขึ้นครอบงำทั้งระบบการเมือง และเศรษฐกิจ รัฐจะต้องเพิ่มกลไกและกระบวนการยับยั้งโดยกฎหมายสมัยใหม่ที่มีความก้าวหน้าสูง สามารถแทรกเข้าถึงรากเหง้าของขบวนการคอร์รัปชันสี่ขานี้ได้ เช่น ระบบกฎหมายควบคุมการผูกขาดตัดตอน ระบบกฎหมายควบคุมการสมคบฉ้อฉล (สมัยอมราคา) ระบบกฎหมายสัญญาไม่เป็นธรรม ระบบกฎหมายควบคุมอาชญากรรมทางการเมือง และเศรษฐกิจ (ธุรกิจการเมือง) ระบบกฎหมายควบคุมการกีดกันและการปฏิบัติไม่เป็นธรรม รวมถึงตลอดทั้งการเพิ่มระบบการสร้างความปลอดภัยในระบบการเมืองและระบบเศรษฐกิจที่เข้มข้นยิ่งขึ้น

10. สังคมไทยกับประชาธิปไตยเชิงคุณประโยชน์ : การปรับจากสังคมประชาธิปไตยเชิงเสรีไปเป็นประชาธิปไตยเชิงคุณประโยชน์ที่มีทั้งคุณธรรมและคุณภาพ

สังคมไทยใช้ระบอบประชาธิปไตยทางอ้อมที่ผู้แทนเป็นผู้กุมอำนาจและบทบาทสำคัญต่อการกำหนดชะตากรรมของสังคมและประชาชน ซึ่งระบบตัวแทนได้แยกประชาชนออกจากการเมือง โดยดึงเอาอำนาจ

อธิปไตยของปวงชนไปยึดครองอยู่ในมือของคนเฉพาะกลุ่มจำนวนน้อยเป็นเวลานาน การสะสมอย่างต่อเนื่องและการถ่างขยายของช่องว่างดังกล่าว ได้สร้างความชอบธรรมให้แก่ประชาธิปไตยเสรีที่กลุ่มอำนาจไม่ต้องการรับผิดชอบต่อประชาชน โดยที่ไม่มีใครได้ตระหนักสงสัยหรือยื่นมือเข้าไปแก้ไขทำให้อธิปไตยของปวงชนและอำนาจการเมืองไทยสมานกันเป็นเนื้อเดียวและตกอยู่ในมือของกลุ่มผูกขาด ซึ่งหมุนเวียนเปลี่ยนมือและแข่งขันช่วงชิงกันเองในกลุ่มเดียวกันมาเป็นเวลานานจนกระทั่งรุกคืบเข้ายึดอาณานิคมของความมั่งคั่งทางธุรกิจด้วยจนกลายเป็นธุรกิจการเมืองที่กลไกตลาดได้เข้ามาทำหน้าที่แทนกลไกการเมืองซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการจัดสรรผลประโยชน์ที่กระจายหลากหลายอยู่ในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม เป็นสภาพอุดตันของอำนาจการเมืองที่ถูกครอบงำโดยระบบตลาด การเรียกร้องประชาธิปไตยเชิงคุณประโยชน์ที่มีทั้งคุณธรรมและคุณภาพจึงเป็นทางเลือกใหม่ของสังคมเพื่อยื่นมือเข้ามาทำหน้าที่แทนระบบตลาดทางการเมือง (Political Market) ที่มุ่งผูกขาดและมือใครยาวสาวได้สาวเอาไปสู่การใช้กลไกความรับผิดชอบต่อธรรมรัฐ (Good Governance) หรือรัฐธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นมิติของประชาธิปไตยเชิงคุณประโยชน์ที่มีทั้งคุณธรรมและเชิงคุณภาพเข้ามาเยียวยาแก้ไข

ประชาธิปไตยในความหมายใหม่จึงเป็นการกลายสภาพของสังคมที่แสวงหาทางเลือกเพื่อเป็นทางออกให้กับภาวะติดตันของสังคมในสภาวะดั้งเดิมที่เรียกว่าประชาธิปไตยเสรีที่กลายเป็นธุรกิจการเมืองผูกขาด อธิปไตยและอำนาจการเมืองของประชาชนถูกยึดครองด้วยตัวแทนที่อาศัยกติกาสีประชาธิปไตยอ้างความชอบธรรม เป็นความพยายามของสังคมที่เรียกร้องต้องการประชาธิปไตยทางตรงที่ไม่สามารถอ้างอิงกับความชอบธรรมแบบดั้งเดิมได้ ทำให้ธรรมรัฐหรือรัฐธรรมาภิบาลเป็นตัวเลือกใหม่ในการผลักดันระบบตัวแทนออกจากระบบที่ชอบธรรมและดีความความหมาย

ของประชาธิปไตยในคุณค่าใหม่ที่สามารถสัมผัสจับต้องคุณประโยชน์ได้ใน มิติที่มีทั้งคุณธรรมและคุณภาพซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับความเชื่อมั่น ในหลักประกันของการได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงมากกว่าเสรีในการแข่งขัน

11. สังคมไทยกับการบริหารพัฒนาสากลแนวใหม่ : การกลืนไม่ เข้าคายไม่ออกระหว่างความก้าวหน้าของกระแสสากลกับ ความล้าหลังของกระแสท้องถิ่นภูมิภาค

ความเปลี่ยนแปลงของกระแสสากลในปัจจุบัน ส่งผลให้สังคมไทย ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ลำบาก เนื่องจากความแตกต่างระหว่างความ ก้าวหน้าของกระแสสากลซึ่งมีพลังและเป็นกระแสหลัก กับความล้าหลัง ของกระแสท้องถิ่นภูมิภาค ซึ่งเป็นกระแสรอง แต่ก็มีพลังในอีกระดับหนึ่ง เช่นกันนั้น เป็นกระแสที่ขัดแย้งกันมากกว่าความสอดคล้องกลมกลืน โดย เฉพาะพลังกดดันที่เข้ามาพร้อม ๆ กันทั้งสองกระแสนั้น เป็นสถานการณ์ที่ ยากจะเลือกเพียงทางเลือกเดียวได้ เพราะสังคมไทยดำรงอยู่ในภาวะที่ ต้องพึ่งพาทั้งสากลและท้องถิ่นภูมิภาค

ในขณะที่กระแสเสรีประชาธิปไตย ตลาดและทุนแข่งขันเสรี สิทธิ เสรีภาพและสิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม สิทธิบัตร ทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายระหว่างประเทศ และมาตรฐานสากล เป็นพลังทางสัญญาณที่ มีความศักดิ์สิทธิ์สูงสุดในระดับสากลที่สังคมไทยจะต้องยกขึ้นเป็นธงนำใน การเบิกทางเข้าสู่เวทีโลกในระดับสากลนั้น สังคมไทยยังจำเป็นต้องญาติดี และอยู่ร่วมกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคที่สวนทางกันกับกระแส สากลภายใต้กรอบของภาคีระดับภูมิภาคในระดับท้องถิ่นด้วยตนเอง ซึ่ง เราได้สร้างพันธมิตรผูกพันกันอย่างลึกซึ้งในหลาย ๆ ด้านทั้งในทางเศรษฐกิจ การทหาร การเมือง สังคม วัฒนธรรม และการ Harmonization ระบบการ ผลิต การลงทุน ระบบกฎหมาย การค้าระหว่างกัน รวมทั้งการสถาปนา ความสัมพันธ์พิเศษแบบทวิภาคี แบบเฉพาะกรณี ทั้งระดับท้องถิ่น และ

ระดับชาติอีกด้วย

การดำรงอยู่ที่กึ่งกลางระหว่างกระแสทั้งสองที่ขัดกัน ซึ่งมีทั้งพลังผลักดันและพลังเหนี่ยวรั้งนั้น นอกจากความจำเป็นที่จะต้องพยายามสร้างดุลยภาพระหว่างกระแสสากลกับภูมิภาคแล้ว ยังจำเป็นต้องเพิ่มทางเลือกใหม่ ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะการเจาะช่องเล็ก ๆ หลาย ๆ ช่อง เพื่อถ่วงน้ำหนักในการทอนกระแสและลดแรงปะทะให้อ่อนพลังลง ในรูปของการดำเนินนโยบายต่างประเทศในเชิงยืดหยุ่นและสร้างสรรค์ (Flexibility & Constructive) ทั้งในระดับสากลและระดับภูมิภาค รวมทั้งการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ที่รวดเร็วทันเหตุการณ์ การสร้างประเพณีทางการทูตและความชอบธรรมใหม่ ๆ ในการเลือกใช้นโยบายต่างประเทศแบบเฉพาะกรณีเฉพาะสถานการณ์เฉพาะเวลาและเฉพาะสถานที่ด้วย นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องผสมผสานรูปแบบของนโยบายต่างประเทศเข้ากับชั้นเชิงทางการทูตที่เข้ากันได้ได้อย่างลงตัวกับแต่ละกรณีในรูปของการทูตแบบเบ็ดเสร็จในขั้นตอนเดียว (One Stop Crisis Diplomatic) ได้ด้วย ซึ่งจำเป็นที่สังคมไทยจะต้องยอมรับความเป็นจริงของสภาวะที่ดำรงอยู่ ซึ่งไม่มีวิธีคิดใดจะดีไปกว่าการตระหนักว่าเราต้อง “คิดอย่างสากล แต่อยู่อย่างภูมิภาค” นั้นหมายถึงว่าเราจะมีนโยบายเดียว (Mono - Track Policy) กับสถานการณ์ที่ปั่นเกลียวกันไม่ได้ หากจำเป็นต้องสร้างระบบบริหารพัฒนาสากลให้มีความหลากหลายตามไปด้วย

12. สังคมไทยกับเป้าหมายวัฒนธรรมโลก : การต่อสู้อะหว่างทุนและสินค้าทางวัฒนธรรมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชุมชน

พลังของทุนนิยมโลกและตลาดการค้าเสรี กำลังแผ่อิทธิพลครอบคลุมทั้งในมิติทางพื้นที่และมิติทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการสร้างอิทธิพลครอบงำทางวัฒนธรรมในเชิงทุนและสินค้าซึ่งมุ่งหวังผลโดยตรงต่อ

เป้าหมายทางการค้าและผลกำไร โดยเฉพาะวัฒนธรรมวัตถุนิยม และ วัฒนธรรมบริโภคนิยม ซึ่งเข้ามาในรูปของอาหาร เครื่องดื่ม เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้าฟุ่มเฟือย สินค้าบันเทิง โดยเฉพาะภาพยนตร์ที่ผลิตจากฮอลลีวูด การรณรงค์โฆษณาสินค้าที่ส่งผลต่อการสร้างค่านิยม รวมทั้งหวังผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม และการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของคนด้วยนั้น กำลังเป็นกระแสเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในชั้นรากฐานครั้งสำคัญของสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งเป็นกระแสการเปลี่ยนแปลงที่มีอิทธิพลต่อการคุกคามวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าทางจิตใจและความรู้สึกมากกว่ามูลค่าทางวัตถุ และให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์เชิดชูมากกว่าการบริโภคใช้สอยและผลกำไร

ในขณะที่กระแสวัฒนธรรมโลกได้สร้างบ้าหลอมใหม่ ที่มุ่งแปรคุณค่าทางวัฒนธรรมไปเป็นมูลค่าของผลตอบแทนทางทรัพย์สิน ได้ส่งผลกระเทือนโดยตรงต่อต้นทุนทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมไทยที่มุ่งจรรโลงคุณค่าทางด้านความสุขสงบของจิตใจมากกว่าการแสวงหามูลค่าทางวัตถุ ซึ่งได้ส่งผลกระทบเทือนไปถึงความรู้สึกนึกคิดและวิถีชีวิตของผู้คนตามไปด้วย โดยเฉพาะปฏิกิริยาต่อต้านจากกลุ่มพลังอำนาจในท้องถิ่นชุมชน และกระแสไทยนิยม ซึ่งจะส่งผลให้มวลของความขัดแย้งเข้มข้นและขยายวงออกไปอย่างกว้างขวางมากขึ้น จนกลายเป็นกระแสชาตินิยมในที่สุด

การเปิดแนวรบใหม่ในการรุกคืบเข้าแสวงประโยชน์เชิงมูลค่า (value added) จากทุนและสินค้าทางวัฒนธรรมของทุนนิยมโลกข้ามชาติกับการคุ้มครองรักษาไว้ซึ่งฐานต้นทุนดั้งเดิม (value quo) ทางวัฒนธรรมของภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชุมชน จะกลายเป็นปัญหาระดับชาติซึ่งเป็นเรื่องประเด็นสาธารณะใหม่ที่ต้องอาศัยการจัดการระดับนโยบาย และเป็นการจัดการที่มีความซับซ้อนละเอียดอ่อนสูง โดยเฉพาะการสมยอมเกี่ยว

ประโยชน์กันระหว่างทุนชาติที่เป็นพันธมิตรกับทุนข้ามชาติร่วมมือกันใช้อิทธิพลครอบงำโครงสร้างส่วนบนในระดับนโยบายให้เอื้อต่อการควบคุมผูกขาดผลประโยชน์จากต้นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม เพื่อแปรเป็นผลตอบแทนทางกำไรได้อย่างไพศาลในระยะยาว

การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นและสิทธิของชุมชน เป็นมาตรการขั้นพื้นฐานที่รัฐจะต้องเร่งรัดดำเนินการให้เกิดผลทางปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ ในขณะที่เดียวกันจำเป็นต้องจัดตั้งเครือข่ายคณะทำงานระดับชาติที่มีความรอบรู้และชำนาญการเฉพาะด้านฝ่ายต่าง ๆ ในการกลั่นกรองกฎหมายนโยบาย ทั้งที่มีอยู่เดิมและกำลังจัดทำขึ้นใหม่ ให้มีความรอบคอบรัดกุมในระยะยาว โดยเฉพาะกฎหมายภายในประเทศที่ต้องใช้ร่วมกันกับกฎหมายระหว่างประเทศ ในรูปของการ Harmonization เช่น กฎหมายด้านการค้า การลงทุน กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายมาตรฐานสากล กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายด้านอาหารและยา และกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น

นอกจากผลกระทบในแง่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและทรัพยากรของชาติแล้ว ระเบียบทางสังคม ความรู้สึกนึกคิดและรากฐานทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในสังคม ก็จะถูกร่อนลงและได้รับผลกระทบตามไปด้วย ซึ่งจะนำไปสู่การสั่นคลอนเสถียรภาพความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้เกิดความระส่ำระสาย สร้างความสับสนตั้งเครียดทางสังคมมากขึ้น ความขัดแย้งจากการเปลี่ยนผ่านระหว่างวัฒนธรรมเก่ากับวัฒนธรรมใหม่ ก็จะเป็นภาวะในการปรับตัวระหว่างรุ่นชนจนกลายเป็นความรู้สึกแปลกแยกระหว่างรุ่นชน ซึ่งไม่สามารถสมานการดำรงวิถีชีวิตให้อยู่ร่วมกันได้ แม้กระทั่งในเรื่องละเอียดปลีกย่อยในระดับของรสนิยมก็ตาม

13. สังคมไทยกับปรัชญาการศึกษาใหม่ : เปลี่ยนเป้าหมายการศึกษาจากเพื่อ “อ่านออก - เขียนได้” ไปเป็นการศึกษาเพื่อ “คิดออก - ทำได้”

ปรัชญาการศึกษาดั้งเดิมที่มุ่งใช้ความเข้มแข็งเชิงสถาบันของระบบการศึกษาแห่งชาติ เป็นแม่บทของการจัดการศึกษาให้เป็นมาตรฐานเดียวกันแบบทั่วไปและตลอดไป ซึ่งทำให้คนต้องรู้เหมือน ๆ กันและหยุดนิ่งอยู่กับที่ต่อเนื่องไปตลอดชั่วชีวิต กำลังถูกท้าทายจากความหลากหลายและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วไม่ซ้ำแบบของโลกยุคข้อมูลข่าวสาร ซึ่งความอยู่รอดและคุณภาพชีวิตของคนในยุคนี้ผูกพันอยู่กับบริบทของนวัตกรรม และประยุกต์กรรมที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ (innovative dynamic) ซึ่งเป็นพลวัตจากพลังก้าวหน้าของความคิดสร้างสรรค์และพลังก้าวหน้าของเครื่องมือเทคโนโลยีในการช่วยประดิษฐ์คิดค้นขั้นสูง (Hi - technology driven) ผสมผสานเข้ากับพลังของทุนนิยมเสรีและทางด่วนข้อมูลที่มีขนาดความจุไร้ขอบเขต และความเร็วสูงสุดเกือบไล่กวดทันความเร็วแสงแล้วนั้น มีอานุภาพเกินกว่าพลังดั้งเดิมในเชิงสถาบันของระบบการศึกษาแห่งชาติจะเห็นยั้งด้านทานเอาไว้ได้อีกต่อไป

การศึกษาจะขยายและกระจายตัวออกนอกระบบและลดความศักดิ์สิทธิ์ในเชิงสถาบันลง แต่ผลสัมฤทธิ์จากการนำไปใช้ประโยชน์โดยตรงในทันที และความสะดวกรวดง่ายดวยในการเข้าถึงแหล่งความรู้โดยไม่มีข้อจำกัดทั้งทางกาลและเทศะจะมีแรงดึงดูดมากกว่า การเพิ่มทางเลือกที่หลากหลาย การใช้เวลาที่รวบรัด การสนองความต้องการที่เฉพาะเจาะจง รวมถึงการให้ผลในทางปฏิบัติและความคุ้มค่าคุ้มทุน จะเป็นตัวแปรหลักในการตัดสินใจเลือกหาบริการทางการศึกษามากกว่าความรู้สึกรักดีต่อภาพลักษณ์ของสถาบัน

การศึกษาเพื่อบรรลุเป้าหมายของการ**คิดให้ออก - ทำให้ได้** จะเป็นค่านิยมใหม่ทางการศึกษา การย่นย่อเวลาแบบเรียนลัดเรียนเร็ว (Fast Education) จะทวีความสำคัญมากขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาแบบกึ่งเรียน - กึ่งฝึก (Semi - study & train) หรือกึ่งคิด - กึ่งทำ (Semi - think & practice) ก็จะมีบทบาทสูงเด่นมากขึ้นกว่าการศึกษาในระดับปรัชญา (Philosophy) นอกจากนี้ยังรวมถึงระบบการศึกษาแบบสะสมต่อยอด (Accumulate & Linkage) ทั้งในมิติของการข้ามเวลา และมิติของการข้ามสาขาวิชาอีกด้วย (Cross Time & Sciences)

14. สังคมไทยกับการเสียดุลทางนวัตกรรม : การล้มล้างของนวัตกรรมทางวัตถุประดิษฐ์จะหยุดยั้งการเจริญอกงามของนวัตกรรมทางความคิดจิตใจ

ปัญหาในเชิงโครงสร้างของสังคมไทย ซึ่งมีผลสะท้อนที่สำคัญต่อศักยภาพของสังคมในอนาคต และเป็นปัญหาที่สลัดซับซ้อนละเอียดอ่อนยิ่งกว่าปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมก็คือปัญหาการเสียดุลทางนวัตกรรม โดยเฉพาะนวัตกรรมด้านวัตถุประดิษฐ์กับนวัตกรรมด้านความคิดจิตใจ ซึ่งเป็นแกนหลักของดุลยภาพทางสังคมที่ถูกมองข้ามความสำคัญไปนั้น จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมในขั้นรากฐานอย่างขนานใหญ่ในระยะยาว เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่ยังลึกลงไปถึงฐานความคิด แบบแผนกระบวนทัศน์ อุปนิสัย และทิศทางในการดำรงวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่

อานาภาพของนวัตกรรมด้านวัตถุประดิษฐ์ จะทำหน้าที่เป็นกลไกใหม่ที่มีบทบาทหลักในการหล่อหลอมความคิดและพฤติกรรมของคนอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนกระทั่งสามารถรี้อถอน ดูดกลืนและทดแทนกลไกการกล่อมเกลாதงสังคมดั้งเดิมที่ปรากฏในรูปแบบที่มีสาร์ตละเป็นนวัตกรรมทางความคิด ความเชื่อ คติธรรม ภาษิตสอนใจ หลักธรรมคำสอน ปรัชญา

ศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรม กฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ปทัสถาน ข้อห้าม และขนบธรรมเนียมประเพณี รวมตลอดถึงตัวบทกฎหมายด้วยอันเป็น วัฒนธรรมทางความคิดเป็นกระแสหลัก

ผลสะท้อนที่สำคัญ คือ ผู้คนจะละทิ้งภาระหน้าที่ในทางสังคม ภาระทางความคิด ภาระทางจิตใจ และภาระทางวัฒนธรรม กลับไปให้ความสำคัญกับการแสวงหาคุณค่าด้านเดียวที่เป็นนวัตกรรมทางวัตถุประติษฐ์ ซึ่งมีความสะดวกใช้สูง คนจึงมุ่งเสพย์มากกว่าสร้าง คนจึงมุ่งใช้สอย ตักตวงประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวมากที่จะคิดถึงการดำรงอยู่ร่วมกัน อย่างเกื้อกูล คนจึงมุ่งรับมากกว่าให้ คนจึงมุ่งได้มุ่งใช้โดยไม่ต้องคิดต้องทำ ต้องสร้างหรือสานต่อ ภาวะจิตใจของผู้คนจะขาดความอ่อนโยนและสงบ เยือกเย็น ซึ่งเป็นภาวะการณ์ที่การดำรงชีวิตในท่ามกลางวัตถุนั้นมีความ ยากลำบากมากขึ้น เนื่องจากขาดการหล่อหลอมกลมกล่อมกลางทางจิตใจและ ผีกฝนทักษะทางสังคม ความคิดและจิตใจหยุดการเจริญงอกงามเป็นสังคม ที่แข็งแกร่ง และทุกรันทาร ขาดแคลน ในด้านนวัตกรรมทางความคิด จิตใจ สายใยทางวัฒนธรรมอันสลัซับซ้อนของสังคมก็จะถูกตัดขาดไม่มีการสืบสานให้ต่อเนื่องและงอกเงยต่อไปได้ในระยะยาว วิถีชีวิตของผู้คน ดำรงอยู่ในมิติเดียวไม่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ นอกจากวัตถุประติษฐ์จาก ภายนอก ทักษะทางความคิดจิตใจซึ่งเป็นศักยภาพภายในของตัวมนุษย์ เองก็จะค่อยถูกทำลายและแผ่หายไปไม่มีเหลือติดตัวในที่สุด สังคมก็ไม่สามารถจัดระเบียบให้มั่นคงเข้มแข็งได้ ยืนอยู่บนรากฐานของขาหยั่งเดียว ที่โคลนเคลนเปราะบาง ขาดสมดุล และนวัตกรรมด้านวัตถุประติษฐ์จะเป็นปัจจัยผูกขาดเดียวที่กำหนดความอยู่รอดทั้งของคนและสังคม ตัวอย่าง เช่นกรณีของปัญหา Y 2 K เพียงแต่คอมพิวเตอร์หยุดทำงานเสียอย่างเดียว ก็สามารถสร้างความตื่นตระหนกและประหวั่นพรั่นโกลาหลให้กับมวล มนุษย์ทั้งโลกได้ ดังนั้นหากมีปรากฏการณ์ของกระแสไฟฟ้าดับ สัญญาณ

สื่อสารของคลื่นวิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ขัดข้อง น้ำประปาหยุดไหล น้ำมันเชื้อเพลิงและพลังงานขาดแคลน เครื่องพิมพ์และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกหยุดการทำงานพร้อมกันในเวลาเดียว ก็อาจเป็นชนวนให้เกิดสงครามหรือทำให้คนต้องฆ่าตัวตายกันในที่สุด ซึ่งเป็นการจําแนกต่อปัญหาที่มนุษย์ไม่สามารถแก้ปมให้กับตัวเองได้ด้วย การอาศัยทักษะพื้นฐานของความเป็นมนุษย์เอง เนื่องจากศักยภาพพื้นฐานภายในของตัวมนุษย์ซึ่งเป็นพลังจากนวัตกรรมทางความคิดจิตใจนั้นไม่ได้มีการสรรค์สร้าง ผลิตซ้ำ (Reproduction) และสั่งสมจากกระบวนการทางสังคม เพราะถูกกีดกักร้อนและกดทับทำลายจากพลังที่เหนือกว่าของนวัตกรรมทางวัตถุประดิษฐ์ไปโดยไม่รู้ตัว ในขณะที่ตัวสังคมเองก็ไม่มีขีดความสามารถที่จะจัดการแก้ไขเยียวยาปัญหาที่สลับซับซ้อนได้เพราะขาดโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมของสังคมมารองรับ ไม่มีกระบวนการสร้างสรรค์และสืบสานความเจริญงอกงามของนวัตกรรมทางความคิดจิตใจมาใช้เป็นเครื่องมืออุปกรณ์ในการจัดระเบียบใหม่ให้แก่สังคม

15. สังคมไทยกับการขัดแย้งระหว่างรัฐกับท้องถิ่นชุมชน : ความคลุมเครือระหว่างอำนาจอิสระของท้องถิ่นชุมชนกับอำนาจอธิปไตยของรัฐ

การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับท้องถิ่นชุมชนจะเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทยในอนาคต โดยเฉพาะความไม่ราบรื่นในการจัดสรรปันส่วนในเรื่องของอำนาจ ซึ่งจะลุกลามไปถึงในเรื่องของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรประจำถิ่นจนกระทั่งมิติในทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางวัฒนธรรม ขนบประเพณี และมิติทางประชากรซึ่งเกี่ยวข้องกับการอพยพย้ายถิ่นและการเคลื่อนไหวของประชากรระหว่างท้องถิ่นชุมชนด้วยกันเองด้วย

แม้ว่าเราจะพยายามใช้กฎหมายและระเบียบการปกครองเป็นเครื่องมือในการกำหนดเส้นแบ่งของระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างท้องถิ่นชุมชนกับรัฐอยู่ก็ตาม แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงในมิติอื่นที่อยู่ นอกเหนือมิติทางด้านการเมือง การปกครองด้วย โดยเฉพาะความคลุมเครือระหว่างอำนาจอธิปไตยที่ครอบครองอยู่เหนืออำนาจอิสระของท้องถิ่นชุมชนนั้น นอกจากนี้ยังกำหนดคุณภาพของความชัดเจนพอดีไม่ได้แล้ว ความเข้มข้นหนักเบาและความเสมอเท่าเทียมของการกระจายก็ยังมี ความเหลื่อมล้ำอีกด้วย ซึ่งหากโยงต่อไปยังมิติอื่นที่เกี่ยวข้องกับสังคม ประชากร ทรัพยากร เศรษฐกิจ การบริหาร และวัฒนธรรมด้วยแล้วก็จะยิ่งเพิ่มเชื้อของความขัดแย้งระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับรัฐมากขึ้นเป็นทวีคูณ อย่างเช่นประเด็นเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ ทั้งของท้องถิ่นชุมชนและของประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชุมชนนั้น จะต้องเกี่ยวข้องกับการบังคับควบคุมภายใต้อำนาจอิสระของชุมชน และอำนาจอธิปไตยของรัฐอย่างไร ทั้งสองฝ่ายจะจัดสรรการบังคับควบคุมร่วมกันอย่างไรถึงจะไม่เป็นการซ้ำซ้อนและก้าวก่ายแทรกแซงซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันจะป้องกันไม่ให้เกิดการลดทอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนและท้องถิ่นชุมชนอย่างไรด้วย หรือในกรณีที่มีการอพยพย้ายถิ่นของประชากรระหว่างท้องถิ่นชุมชนไม่ว่าจะเป็นเหตุผลในทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้ง เหตุผลทางเศรษฐกิจ - สังคมเพื่อเลือกอยู่อาศัยในท้องถิ่นชุมชนที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพ หรือแสวงหาชุมชนที่มีความน่าอยู่กว่าหรือเป็นชุมชนที่มีการพัฒนาความเจริญสูงกว่า มีระเบียบข้อบังคับ มีการจัดระเบียบการบริหารที่ดี มีระบบภาษีที่เป็นธรรม มีการปกครองและสังคมที่มีความสงบสุขกว่า ซึ่งเป็นสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและชุมชน แต่หากรัฐตีความว่าขัดกับความสงบเรียบร้อยของประเทศเข้าใช้อำนาจแทรกแซงการใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชนและชุมชน หรือในทางกลับกันหากท้องถิ่นชุมชนมีการใช้

มาตรการปิดกั้นหรือกีดกันสิทธิเสรีภาพบางด้านของประชาชนทั้งในเขตปกครองและนอกเขตปกครองเองนั้น อำนาจหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองจะอยู่ที่ฝ่ายใด หรือแม้แต่ท้องถิ่นด้วยกันเองก็มีปัญหาความขัดแย้งที่ซับซ้อนทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และประชากร ไม่ว่าจะป็นหน่วยปกครองท้องถิ่นต่างระดับกัน หรือหน่วยปกครองท้องถิ่นในระดับเดียวกันก็ตาม ซึ่งกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเฉพาะเรื่องอำนาจ สิทธิ และเสรีภาพเพียงเรื่องเดียวก็ทำให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนในการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายได้ในหลากหลายมิติ

การให้อำนาจอิสระแก่ท้องถิ่นชุมชน จึงต้องทำควบคู่กันไปกับการผ่อนคลายถ่ายเทอำนาจส่วนกลางของรัฐ รวมทั้งการคำนึงถึงการจัดสรรสัดส่วน และระบบความสัมพันธ์ที่มีความเหมาะสมสอดคล้อง ครอบคลุมทั่วถึงทั้งในมิติทางการเมืองการปกครอง การบริหาร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรและประชากรด้วย โดยเฉพาะการจัดสูตรสมการที่ลงตัวกันได้ทั้งในเรื่องของอำนาจ สิทธิและเสรีภาพ ระหว่างความเป็นอิสระของชุมชนท้องถิ่น และความมีอธิปไตยสูงสุดของรัฐ แม้ว่าเราจะสามารถคาดหวังได้ว่าศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครองจะสามารถทำหน้าที่แก้ไขปัญหาดังกล่าวไปได้บ้างก็ตาม แต่หากเราไม่มีกลไกในการป้องกันปัญหาความขัดแย้งที่ดีเพียงพอแล้ว ปัญหาดังกล่าวก็จะพัฒนาไปเป็นการเผชิญหน้าท้าทายกันระหว่างท้องถิ่นกับรัฐ ซึ่งจะสร้างความสับสนเข้าใจผิดระหว่างปัญหาการกระจายอำนาจกับปัญหาความสัมพันธ์ทางอำนาจ และนำไปสู่การบั่นทอนความก้าวหน้าของการพัฒนาระบบการปกครองตนเองของท้องถิ่นชุมชนในที่สุด

16. สังคมไทยกับแบบแผนใหม่ของคุณภาพชีวิตที่เปลี่ยนจาก คุณภาพเชิงเอกภาพแช่แข็งระยะยาว เป็นคุณภาพเชิงพหุภาพ พลุ่งพล่านระยะสั้น : ความตื่นตัวในการแสวงหาทางเลือก สิทธิเสรีภาพ และโอกาสใหม่

คุณภาพชีวิตและวิถีชีวิตของคนไทย กำลังเปลี่ยนแปลงไปจากแบบแผนดั้งเดิมที่เน้นการยอมรับตัวแบบมาตรฐาน การผูกพันกับความจริงแท้แน่นอน การยอมรับอิทธิพลของศูนย์กลางเดียวและค่านิยมกระแสหลัก การยึดมั่นกับเอกลักษณ์และความเฉพาะเจาะจง ความภักดีต่อความสมบูรณ์ในระดับอุดมคติ การอิงกรอบกฎเกณฑ์การมีพระเจ้าองค์เดียว การมีความรู้สึกและรสนิยมเดียว การเข้มงวดในพิธีรีตอง การรักษาความเป็นอมตะนิรันดร์ และการมุ่งมั่นสู่เป้าหมายปลายทางสุดท้าย ซึ่งเป็นคุณภาพเชิงเอกภาพและหยุดนิ่งกับที่ไปสู่คุณภาพชีวิตและวิถีชีวิตใหม่ที่เป็นคุณภาพเชิงพหุภาพและสั้นไหวมีพลวัตสูง ตรงกันข้ามกับแบบแผนดั้งเดิม เช่น การหลุดพ้นจากหลักยึดและกฎเกณฑ์ การให้คุณค่ากับความเกินจริงตรงข้ามหรือต่อต้านความจริง การไม่ยึดติดกับตัวแบบ การไม่ใส่ใจกับความจริงจังยั่งยืน การแสวงหาความแปลกใหม่ไม่เหมือนเดิม การกลับด้านของความรู้สึก ความเชื่อ ความศรัทธาและค่านิยมเดิม รวมทั้งความพิศมัยหลงใหลในความสูงส่งของเทคโนโลยีโดยไม่คำนึงถึงอรรถประโยชน์ ต้นทุนและผลกระทบ

ปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นผลพวงทั้งทางตรงและทางอ้อมจากอิทธิพลของการพัฒนาทางเทคโนโลยี ทุนนิยมเสรี และพลังการแข่งขันในглоตลาด ซึ่งมีทั้งส่วนดีและส่วนเลว เช่นความก้าวหน้าของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแผ่ขยายทางวัฒนธรรม การเปิดกว้างของสังคม ความเปลี่ยนแปลงในภาคบันเทิงและแฟชั่นสมัยใหม่ที่ตั้งใจให้วงจรอายุสั้น(shorter life cycle) รวมตลอดทั้งส่วนผสมของสูตรอาหารและยาเสพติดสูตรใหม่ที่

ส่งผลต่อพฤติกรรมที่หลากหลาย และการแพร่ระบาดของความนิยมในการเสพยาสิ่งเสพยาติในรูปแบบต่าง ๆ ด้วย การผสมผสานระหว่างปัจจัยที่หลากหลายดังกล่าวประกอบกับแนวโน้มของปรากฏการณ์ทางพฤติกรรมบางด้านที่แพร่ระบาดอยู่ในกลุ่มเด็กรุ่นใหม่ และน่าจะส่งผลต่อสังคมในภายหน้า หรือในทางกลับกันอาจจะถือว่าเป็นข้อสงสัยในปัจจุบันก็ได้ว่า ปรากฏการณ์ทางพฤติกรรมของกลุ่มเด็กดังกล่าวอาจเกิดจากปัจจัยทางสังคมที่ดำรงอยู่ก็ได้ นั่นก็คือพฤติกรรมที่เรียกว่าโรคสมาธิสั้น (Hyper Active) นั่นเอง ทำให้สังคมในอนาคตตลุกปลุกกระตุ้นด้วยพลังผลักดันจากปัจจัยหลายแหล่งหลายด้านพร้อม ๆ กัน ซึ่งจะส่งอิทธิพลให้เกิดการเคลื่อนไหวและมีความตื่นตัวอย่างรวดเร็วในการแสดงออก รวมทั้งการแสวงหาทางเลือกใหม่ การตัดทวงโอกาสใหม่ ๆ และการใช้สิทธิเสรีภาพอย่างกว้างขวางตามเงื่อนไขกติกากฎหมายและบรรยากาศทางสังคม โดยเฉพาะในเรื่องของทางเลือกใหม่หรือความหลากหลายของทางเลือกนั้นได้กลายเป็นกระแสหลักของคุณภาพและวิถีชีวิตใหม่ของสังคมไทยมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับค่านิยมของการมีหรือสร้างทางเลือกใหม่ ซึ่งขยายวงกว้างในทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งในภาคการเกษตร อุตสาหกรรม การบริการ การค้าพาณิชยกรรม การศึกษา การสาธารณสุข และการสื่อสารคมนาคม เป็นต้น

นัยสำคัญของปรากฏการณ์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับมิติทางสังคมในอนาคตก็คือการแสวงหาคุณภาพและวิถีชีวิตในรูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นคุณภาพเชิงพหุภาพและสั้นใหม่มีพลวัตสูงนั้น เป็นแบบแผนที่มีมุ่งให้คุณค่ากับความเป็นปัจเจกชนสูงกว่าความเป็นสังคมในองค์รวม เป็นแบบแผนที่มีมุ่งสนองตอบผลประโยชน์เฉพาะหน้า และเฉพาะส่วนตัวในระยะสั้น เป็นแบบแผนที่ขาดพลังยึดเหนี่ยวที่มั่นคงหนักแน่น ขาดความอดทนอดกลั้น เป็นแบบแผนที่มีมุ่งปฏิเสธความจริง ทำทลายกติกาและ

กฎเกณฑ์ธรรมชาติ เป็นแบบแผนที่ไม่คาดหวังต่อความเป็นแก่นสาร หรือ ความมุ่งมั่นในระยะยาว ซึ่งเป็นแบบแผนใหม่ที่มีความชัดเจนในมิติระดับอุดมการณ์ (Ideology) แต่กลับให้ความสำคัญกับมิติในระดับของค่านิยมแบบชั่วคราว (Sporadic Value) ซึ่งไม่แน่ใจนักว่าการให้คุณค่ากับคุณภาพและวิถีชีวิตในแบบแผนดังกล่าวจะนำสังคมไปสู่การแก่งแย่งแข่งขันเอารอดเอาเปรียบกันอย่างไรเขาเป็นเอาตายไม่นำพาต่อประโยชน์สาธารณะส่วนรวม หรือจะส่งเสริมให้สังคมมีเสถียรภาพศักยภาพ และมีความมั่นคงก้าวหน้าในระยะยาวได้

17. สังคมไทยกับความระทมทุกข์จากกระแสโลกาภิวัตน์ : การสร้างภาวะผู้นำใหม่ในการดุลยภาพ สัมพันธภาพเชิงซ้อนท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงที่หลากหลาย

การเข้ามาของกระแสโลกาภิวัตน์ในสังคมไทย เป็นการเข้ามาของอิทธิพลโลกที่ก่อผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ และอาจเปรียบได้กับเชื้อโรคตัวใหม่ ถ้าการรับเชื้อเข้าสู่ร่างกายที่มีภูมิคุ้มกันอยู่แล้วก็จะไม่แสดงอาการของโรค แต่หากไม่มีภูมิคุ้มกันอยู่เดิมก็ย่อมมีการสำแดงอาการและจำเป็นจะต้องมีการรักษาเยียวยากันต่อไป เช่นเดียวกับกรณีของสังคมไทยซึ่งยังไม่มีภูมิคุ้มกันอยู่เดิม เมื่ออิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์เข้ามาพร้อมกับกรอบใหม่ของบรรทัดฐานความเปลี่ยนแปลงต่อระบบโครงสร้างพื้นฐานที่ครอบคลุมทั้งมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี วัฒนธรรม และค่านิยม การได้ตอบกับกระแสโลกาภิวัตน์ของสังคมไทยในปัจจุบันจึงมุ่งไปในแนวทางที่เป็นการมุ่งรักษาเยียวยามากกว่าการแสวงโอกาสและการใช้ประโยชน์จากผลพวงของการเปลี่ยนแปลงได้มากนัก

ความเปลี่ยนแปลงในบรรทัดฐานหลักนั้น ในด้านการเมืองก็มีกระแสเสรีประชาธิปไตยเป็นเรื่องหลัก ในด้านเศรษฐกิจถือว่าตลาดเสรีเป็นเรื่อง

หลัก ในด้านสังคมก็มีกระแสสารสนเทศและความไร้พรหมแดนเป็นหลัก ในด้านเทคโนโลยีมีเรื่องเทคโนโลยีด้านโทรคมนาคมคอมพิวเตอร์และชีวภาพ ในด้านวัฒนธรรมก็มีกระแสเกี่ยวกับวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ในด้านค่านิยมก็เป็นกระแสเกี่ยวกับผลประโยชน์นิยมและหลักปฏิบัตินิยม ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งความเปลี่ยนแปลงในด้านหลักดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่ไม่ได้มีความเหมาะสมสอดคล้อง หรือเข้ากันได้ดีพอกับสภาพสังคมที่ดำรงอยู่

ปัญหาการสร้างดุลยภาพของสัมพันธภาพเชิงซ้อนจึงเป็นปัญหาและภาวะที่ยิ่งใหญ่สำหรับสังคมไทยในอนาคต กล่าวเฉพาะในส่วนของกระแสหลักไม่ว่าเสรีประชาธิปไตย ตลาดเสรี สารสนเทศ ความไร้พรหมแดน โทรคมนาคม คอมพิวเตอร์ ชีวภาพ วัตถุนิยม บริโภคนิยม ประโยชน์นิยม และปฏิบัตินิยม ก็ตามหากนำมาพิจารณาถึงความพร้อมและประเมินว่าในด้านใดที่เป็นประโยชน์โดยตรงหรือสังคมไทยจะสามารถสร้างโอกาสเพื่อแสวงหาประโยชน์ได้บ้างก็ยิ่งยากที่จะชี้ชัดลงไปได้ แม้แต่ในอนาคตระยะยาวก็ตาม หรือหากมองต่อไปในส่วนของกระแสรองอื่น ๆ ที่สังคมไทยจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องและต้องจัดการอีกหลายส่วนอย่างเช่น กระแสของภูมิภาค กระแสของท้องถิ่น และกระแสทางเลือกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเปลี่ยนผ่านของยุคสมัยและการเผชิญภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในระดับภูมิภาคนั้นไม่ว่าในองค์กรอาเซียน อาฟต้า เอเปค หรือกลุ่มเหลี่ยมเศรษฐกิจทั้งหลาย รวมถึงประเด็นปัญหาเฉพาะระหว่างประเทศ และเฉพาะประเด็นกรณีก็เป็นระบบความสัมพันธ์อีกกระแสหนึ่งที่ต่างก็มีปัญหา ข้อจำกัด และกระแสกดดันที่มีความละเอียดซับซ้อนต่างกัน ส่วนในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นระดับชาติของสังคมไทยเองนั้นก็ยังมีความแตกต่างหลากหลายของกระแสต่าง ๆ ที่ขัดกันอยู่มาก อย่างเช่น กระแสทุนชาติกับทุนท้องถิ่น กระแสเศรษฐกิจส่งออกกับเศรษฐกิจพอเพียง กระแสธุรกิจธนาคาร สถาบันการเงินกับธุรกิจภาคผลิต กระแสทุนรัฐกับทุนเอกชน

กระแสอุตสาหกรรมข้ามชาติกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและเล็ก กระแสชนบทกับเมือง กระแสนเจนกับคนรวย กระแสการเมืองชาติกับการเมืองท้องถิ่น กระแสการเมืองภาครัฐกับภาคประชาชน กระแสการปฏิรูปกับกระแสอนุรักษ์ กระแสเกษตรทางเลือกรับกับเกษตรอุตสาหกรรม ตลอดจนกระแสชาตินิยมกับจักรวรรดินิยม ฯลฯ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าเฉพาะในส่วนของกระแสหลักในระดับโลกก็ทำให้สังคมไทยต้องแลกกับวิกฤติทางเศรษฐกิจและความสูญเสียศักยภาพพื้นฐานของเศรษฐกิจภายในประเทศไปในเวลาอันรวดเร็ว รวมทั้งความจำเป็นในการเร่งรัดเปิดและแก้ไขเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ และสังคมอย่างขนานใหญ่ ขณะที่ในกระแสรองในระดับภูมิภาคนั้น เราก็ยังจำเป็นต้องบูรณาการ การจัดระเบียบความสัมพันธ์แบบพหุลักษณะกับนานาประเทศในภูมิภาคด้วย ส่วนในระดับท้องถิ่นระดับชาติเองนั้น เราก็จำเป็นต้องเร่งรัดดำเนินการในหลายยุทธศาสตร์พร้อม ๆ กัน ทั้งยุทธศาสตร์ปฏิรูปยุทธศาสตร์พัฒนา ยุทธศาสตร์ฟื้นฟู และยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าระยะสั้นด้วย ซึ่งนอกจากสังคมไทยจะต้องอดทนอดกลั้นกับเงื่อนไขความขัดแย้งที่รุนแรงแล้วยังจำเป็นต้องการจัดการกับกระแสความเปลี่ยนแปลงจากอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ที่มีความสลับซับซ้อนและยุ่งยากซับซ้อนมากสำหรับสังคมไทยในอนาคตพร้อมกันไปด้วย ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทักษะการบริหารจัดการความแตกต่างและพลังทางสังคมที่เป็นแนวร่วมทั้งฝ่ายชนชั้นนำ กลุ่มยุทธศาสตร์ และชนชั้นมวลชนร่วมกันทั้งสังคม และที่สำคัญเราจำเป็นต้องสร้างดุลยภาพของระบบสัมพันธ์ภาพเชิงซ้อนระหว่างกระแสความเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องเกื้อกูลและเป็นอุปสรรคซึ่งกันทั้งใน 3 ระดับได้ด้วย ซึ่งนับเป็นการท้าทายในเชิงวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำและมีอินเชิงนวัตกรรมทางการเมืองการปกครองทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับโลกของผู้ปกครองไทยในอนาคตด้วย

18. สังคมไทยกับภัยคุกคามของจักรวรรดินิยมโลก (ยักษ์วิเศษพันธุ์ใหม่) : บทบาทที่หายไปของทุนคอมปราดอร์ การอ่อนพลังของทุนชาติ การผงาดของกลุ่มทุนน้อย และการเปลี่ยนแปลงสภาพของชนชั้นแรงงาน

ภาพลักษณ์ใหม่ของจักรวรรดินิยมโลกซึ่งได้รับประโยชน์เกือบจากกระแสทุนนิยมระดับโลก การแข่งขันในระบบตลาดเสรี และระบบโลกไร้พรมแดน ทำให้การแผ่ขยายอิทธิพลของจักรวรรดินิยมใหม่มีความกว้างขวางไร้ขอบเขต ปลอดภัยจากอุปสรรคขัดขวางของระบบกีดกัน ทั้งปวงได้อย่างสิ้นเชิง (barrier free) รวมทั้งการมีพลังอำนาจในการเจาะทะลุทะลวงเข้าสู่อาณาบริเวณของความมั่งคั่งทั่วทุกมุมโลกได้อย่างรวดเร็ว และในขนาดที่กว้างใหญ่ไพศาลได้ด้วย โดยเฉพาะการอาศัยเครื่องมือจากโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรการค้าระดับต่าง ๆ ระบบกฎหมายคุ้มครองลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา กลไกของตลาดหลักทรัพ์และสถาบันการเงิน กติกาสากลด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม ระบบมาตรฐานสากล รวมทั้งเครือข่ายที่กระจายอย่างกว้างขวางและครอบคลุมในรูปของเครือข่ายทุน เครือข่ายเทคโนโลยีและวิทยาการ เครือข่ายของข้อมูลข่าวสาร เครือข่ายของตลาด เครือข่ายของวัตถุดิบที่ดินและแรงงาน เครือข่ายของสาขาย่อยและตัวแทนซึ่งเป็นโครงข่ายหลัก ๆ ของกลไกทุน (Capital Arms) นั้น ทำให้จักรวรรดินิยมใหม่มีความเป็นหนึ่งเดียว มีเอกภาพและความเบ็ดเสร็จมากขึ้นเหมือนยักษ์วิเศษพันธุ์ใหม่ ซึ่งสามารถกำหนดขนาดของการลงทุน ขนาดของตลาด ขนาดของผลตอบแทนในระดับอุดมคติ (Ideal Size) สามารถกำหนดเป้าหมายในการแสวงหาผลกำไรสูงสุด (Maximize Profit) สามารถกำหนดขนาดของรายได้ได้ผลตอบแทนที่ใหญ่ที่สุด (Big Income) ได้ด้วย โดยเฉพาะในกลุ่มทุนด้านโทรคมนาคม ซอฟต์แวร์ คอมพิวเตอร์ สารสนเทศและอุตสาหกรรมบริการ

อิทธิพลของจักรวรรดินิยมใหม่จึงสามารถพลิกประวัติศาสตร์ของทุนนิยมข้ามชาติยุคใหม่ และบุกเบิกแนวรบใหม่ในทางเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นความยั่งยืนและความเบ็ดเสร็จมากยิ่งขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องมีภาระต้นทุนจากระบบนายทุนนายหน้าอีกต่อไป เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานที่จักรวรรดินิยมใหม่ได้วางรากฐานไว้แล้วนั้นสามารถทะลายน้่อมปราการการกีดกันทั้งที่เป็นระบบภาษีและไม่ใช่ระบบภาษี (tariff & non tariff barrier) ให้ก้าวข้ามพรมแดนในระดับรัฐ และทุนชาติ (State Bypassing) ซึ่งเป็นอุปสรรคดั้งเดิมไปได้แล้ว เช่น การผ่านกระบวนการ Regularity Harmonization การเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมายทางการค้าและนโยบายทางเศรษฐกิจในระดับนานาชาติจนเกือบจะเสร็จสมบูรณ์แล้ว รวมไปถึงการใช้อิทธิพลในระบบสถาบันการเงินระดับโลกและองค์กรการค้าระดับต่าง ๆ ด้วย ขณะทีกลุ่มทุนชาติเองก็ต้องหลีกเลี่ยงให้แก่ทุนข้ามชาติโดยที่อำนาจต่อรอง ทักษะและโอกาสในการแบ่งสรรปันส่วนอาณาบริเวณทางเศรษฐกิจนั้นกระทำได้น้อยมาก เนื่องจากทุนชาติขาดพลังจากพันธมิตรทางการเมืองที่เคยกุมกฎหมาย อำนาจ นโยบายคุ้มครองอภิสิทธิ์ เลี้ยงภาษี การอุดหนุนทุนและคุ้มครองผูกขาดการตลาด และเกื้อหนุนระบบผูกขาดสัมปทาน ฐานทุนและพลังทางเศรษฐกิจของทุนชาติจึงจำกัดและหดแคบลงเรื่อย ๆ สายใยของความภักดี ความเชื่อถือเครดิตและผลประโยชน์ร่วมระหว่างทุนชาติกับพันธมิตรการเมืองก็จืดจางลงไปด้วย ในทางตรงกันข้ามอาจจะเป็นโอกาสใหม่ของกลุ่มทุนน้อยซึ่งอยู่รอดจากการปฏิวัติศาสตร์ใหม่ของกลุ่มทุนชาติเพื่อย่อส่วนลงมาประกอบฐานะให้อยู่รอดเพื่อรอโอกาสใหม่ในอนาคต ทุนท้องถิ่นชุมชนที่สร้างฐานะขึ้นมาใหม่ ทุนที่รัฐส่งเสริมสนับสนุนขึ้นมาใหม่ ทั้งในรูปของทุนย่อยขนาดเล็กและกลาง และทุนที่รัฐปลดปล่อยจากเครือข่ายของทุนรัฐพาณิชย์เดิม รวมทั้งกลุ่มทุนน้อยในกลุ่มที่ทุนข้ามชาติหลอเลี้ยงไว้ใช้เป็นขาหยั่งรองรับการแบ่งเบामาภาระต้นทุน ป้อนวัตถุดิบ ฝึก

แรงงาน รวมทั้งการเป็นกันชนให้กับทุนชาติกับทุนข้ามชาติด้วย นอกจากนี้ในส่วนองแรงงานก็จะมีกาเปลี่ยนแปลงทางสถานภาพ ทักษะและมาตรฐานคุณภาพ เนื่องจากระบบการจ้างและสภาวะการทำงานถูกกำหนดด้วยเงื่อนไขของทุนข้ามชาติมากขึ้น ซึ่งจะมีสภาพกึ่งพลเมืองกึ่งพนักงานโดยใช้ระบบสวัสดิการเฉพาะองค์กรเฉพาะกลุ่มทุนเป็นเครื่องจูงใจเพื่อถ่ายเทความภักดีระหว่างความเป็นพนักงานของทุนข้ามชาติกับความเป็นพลเมืองของรัฐ รวมทั้งเพื่อเหตุผลในการแย่งชิงแรงงาน และการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีกว่าของทุนข้ามชาติเพื่อประโยชน์ในการแข่งขันทางการค้าในตลาดโลกด้วย

19. สังคมไทยกับพลังอิทธิพลของศาสนจักรยุคใหม่: การเติบโตที่ต่อเนื่องมั่นคงกับการแปรสภาพของพลังศรัทธาที่สงบเงียบสู่พลังขัดแย้งทางสังคม

ศาสนาเป็นองค์กรทางสังคมที่ดำรงอยู่ในรูปของความเป็นสถาบัน (Institutionalization) ซึ่งหยั่งรากลึกอย่างยาวนานมาตั้งแต่ประวัติศาสตร์เริ่มแรกของสังคม มีความต่อเนื่อง มีการสั่งสมและผลิตซ้ำอย่างมั่นคงและสม่ำเสมอสูง เมื่อเทียบกับองค์กรทางสังคมที่เกิดขึ้นใหม่ในรูปแบบอื่นไม่ว่าองค์กรกลุ่มผลประโยชน์ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) องค์กรการเมือง องค์กรอาชีพ หรือองค์กรอิสระอื่น ๆ ก็ตาม นอกจากนี้ยังเป็นองค์กรที่ฐานการสนับสนุน มีขอบเขตกว้างขวางไม่จำกัด รวมทั้งมีความเกี่ยวพันกับคนส่วนใหญ่ในรูปแบบที่มีอิสระเสรีจากพันธะกฎเกณฑ์ค่อนข้างมากด้วย จึงทำให้ศาสนาเป็นสถาบันทางสังคมที่มีพลังสูง โดยเฉพาะพลังของการควบคุมทางความเชื่อถือศรัทธาอันเกิดจากปรัชญานุภาพและพระธรรมวินัยที่สามารถหล่อหลอมความรู้สึกและผูกขาดความนิยมเชื่อถือให้เป็นเอกภาพ โดยปราศจากการโต้แย้งสงสัยได้ค่อนข้างสมบูรณ์

บริบทของเงื่อนไขสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมของการต่อสู้แข่งขัน และการต่อรอง ต้องอาศัยกำลังอิทธิพลและอำนาจ มุ่งแสวงหาความมั่งคั่ง ไม่จำกัดตามบรรยากาศของการแข่งขันเสรี ซึ่งในบริบทของเงื่อนไขดังกล่าวได้สร้างแรงกดดันให้องค์กรต่าง ๆ ทางสังคมต้องแสวงหาและสังสมเครื่องมือในการต่อสู้ แข่งขันและการต่อรอง จำเป็นต้องขยายฐานอำนาจ อิทธิพลและความมั่งคั่งเพื่อจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่าง ๆ ทางสังคมด้วยตนเอง ภาวะการณ์ดังกล่าวเร่งรัดให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่มีความถี่และมีความหลากหลายมากขึ้น นำไปสู่การกระทบกระทั่งกันระหว่างองค์กร การเคลื่อนไหวเพื่อการรักษาสถานภาพ และการจัดตำแหน่งแห่งที่ของตนก็มีความจำเป็นมากขึ้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่เป็นปรากฏการณ์ร่วมขององค์กรส่วนใหญ่ก็คือการพยายามสร้างความเชื่อมโยงและยกย้ายถ่ายเทบทบาทอำนาจทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อเหตุผลในการอยู่รอด และการปรับตัวให้เข้ากับเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงในบริบทแวดล้อม รวมทั้งการดำรงรักษาไว้ซึ่งเป้าหมายหลัก ค่านิยมพื้นฐานหรืออุดมการณ์ขององค์กรไว้ด้วย

องค์กรศาสนาก็เป็นองค์กรหนึ่งที่ตกอยู่ในเงื่อนไขของบริบททางสังคมดังกล่าว การแสดงออกของพลังอิทธิพลในภาคของศาสนจักร ก็เป็นปรากฏการณ์หนึ่งของการจัดระเบียบความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างองค์กรทางสังคมด้วยตนเอง การแปรสภาพของพลังศรัทธาในปรัชญานูภาพและพระธรรมวินัย ซึ่งน่าจะเป็นพลังสงบไปเป็นพลังขัดแย้งทางสังคมก็อาจจะย้อนถึงปรากฏการณ์ร่วมขององค์กรทั่วไปที่มุ่งดำรงความอยู่รอดตามบริบทเงื่อนไขของสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในองค์กรศาสนานั้นสังคมไทยอาจจำเป็นต้องมองกว้างทั้งระบบ ค้นหาระเบียบความเชื่อมโยงสัมพันธ์และการปรับตำแหน่งแห่งที่ระหว่าง

องค์การศาสนากับองค์กรอื่นของสังคมด้วย ซึ่งบางครั้งอาจคลี่คลายได้ โดยที่ไม่จำเป็นต้องมุ่งเป้าของการแก้ไขไปเฉพาะที่องค์กรศาสนาโดยตรง แต่เพียงทางเลือกเดียวเท่านั้น

20. สังคมไทยกับการสร้างวิบุรุษมวลชน : การเสื่อมคลายของ กำแพงกีดกันครอบงำของชนชั้นนำกับโอกาสใหม่และการ เติบโตซ้ำของมวลชนคนชั้นกลางและล่าง

การขยายบทบาทและความสำคัญอย่างกว้างขวางและรวดเร็วของ สถาบันทางสังคม เศรษฐกิจและสื่อสารมวลชน ได้มีส่วนอย่างสำคัญใน การแย่งชิงบทบาทและความสำคัญของสถาบันดั้งเดิม คือ สถาบัน การเมืองและราชการซึ่งเป็นศูนย์รวมการครอบงำของชนชั้นนำทางอำนาจ มาเป็นเวลาช้านาน ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันการเมืองและราชการเป็นกลไก หลักในการสะสมและผลิตซ้ำในเรื่องของวัฒนธรรมชนชั้นนำ (Elite Culture) สำหรับสร้างความชอบธรรมทางอำนาจ และความมั่งคั่ง ทั้งในรูปของ อำนาจการปกครอง อำนาจเศรษฐกิจ และอำนาจอิทธิพลให้แก่ชนชั้นนำ โดยอิงกับกำลังบังคับในกลไกรัฐทั้งกองทัพและราชการเป็นสำคัญ ซึ่งถูก แปลงออกมาใช้ในรูปของกฎหมาย นโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ กฎกระทรวง คำสั่ง อิทธิพลและบารมี

เทคโนโลยีการครอบงำแบบดั้งเดิมของกลุ่มชนชั้นนำ ซึ่งอาศัยกลไก รัฐเป็นเครื่องมือในการผลิตกำลังและอำนาจการบังคับควบคุมในโครงสร้าง ส่วนบน (Super Structure) ของรัฐและการเมือง ซึ่งชนชั้นนำได้ใช้เป็น กำแพงในการกีดกันครอบงำมาในอดีตนั้นได้ผุ่กร่อนลงไปเรื่อย ๆ เนื่องจาก การเติบโตขยายตัวของสถาบันในโครงสร้างส่วนล่าง (Infra Structure) ทั้งใน ภาควิเศรษฐกิจ สังคม และสื่อสารมวลชน ในอัตราเร่งที่เร็วกว่าและมี เครื่องขยายที่ขยายกว้างขวางกว่า ทำให้มิติของอำนาจ และกำลังการบังคับ

ควบคุมนั้นมีความหมายสำคัญต่อคนส่วนใหญ่ น้อยกว่ามิติทางสังคม เศรษฐกิจและข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้เชิงวิชาการ ทักษะทางวิชาชีพ เทคนิคการบริหารการจัดการ การวิจัยพัฒนา ความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความสะดวกสบาย ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถ ความบันเทิงสันทนาการ คุณภาพชีวิต สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคและคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ฯลฯ ได้กลายเป็นคุณค่าใหม่ที่รองรับได้โดยทั่วไป และไม่จำกัดกีดกันเรื่องชาติกำเนิดหรือภูมิหลังอ้างอิงที่ยุ่งยากซับซ้อน โดยที่สถาบันในโครงสร้างส่วนล่างทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสื่อสารมวลชน ช่วยให้ทุกคนเข้าถึงและสัมผัสได้ตามใจปรารถนามากขึ้น ประกอบกับการแข่งขันในตัวของมันเองยังมีส่วนเพิ่มมูลค่าที่สูงยิ่งขึ้นให้แก่สถาบันเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นรูปของคุณภาพของสินค้า บริการ ความสามารถในการรับผิดชอบ การให้ความรู้ลึกถึงสิทธิและความเสมอภาค การให้ความรู้ลึกถึงความเป็นพวกเดียวกัน การได้รับความเคารพการยอมรับ ความสามารถในการตอบสนองทางเลือกที่หลากหลาย ความใหม่ของรูปแบบการนำเสนอและการนำเสนอในเชิงรุก ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความขาดแคลนในกลไกรัฐและราชการ

การเปิดกว้าง การเติบโต การกระจายขยายตัวและการฝังรากลึกลงสู่ฐานมวลชนของสถาบันดังกล่าวมีส่วนอย่างสำคัญต่อการสร้างความชอบธรรมในค่านิยมใหม่ให้กับมวลชนคนชั้นกลางและชั้นล่างเป็นจุดเริ่มต้นในการก่อตัวของการสร้างวัฒนธรรมมวลชน (Mass Culture) ซึ่งส่งผลต่อการสร้างความเชื่อมั่น ความรู้สึกมีประสิทธิภาพ และเป็นความประทับใจทางประวัติศาสตร์ใหม่ ในการที่จะยอมรับบทบาทความสำคัญซึ่งกันและกันของคนในระดับเดียวกัน ซึ่งอยู่ในระดับกลางและล่าง ความศรัทธาใหม่ในรูปของ “ดาวอยู่บนดินและฝนที่เป็นจริงสัมผัสได้ในชีวิตนี้” ก็จะกลายเป็นพลังจูงใจ และเป็นลูกตุ้มปฏิกิริยาใหม่ที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทาง

ภูมิปัญญาของคนอย่างแท้จริง เนื่องจากคนมีช่องทางที่จะเข้าถึงและสัมผัสกับความสำเร็งได้โดยพื้นฐานของความสามารถและเหตุผลของการใช้ทักษะและภูมิปัญญาภายในตัวของมนุษย์เอง

21. สังคมไทยกับวิกฤติภาวะผู้นำ : วิกฤติความชอบธรรมระหว่างผู้นำทางการเมืองกับผู้นำทางสังคม

กระแสหลักของความขัดแย้งของสังคมไทยในอนาคต คือ ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับสังคม (State & Society Conflict) โดยเฉพาะความขัดแย้งอันมีรากฐานมาจากความไม่ลงรอยกันในด้านจิตสำนึกระหว่างฝ่ายราชการและการเมือง กับฝ่ายเศรษฐกิจและสังคมซึ่งขาดการยอมรับกันมากขึ้นนั้น ปัญหาหลักเกิดจากการตัดสินใจของฝ่ายแรกนั้นเป็นฝ่ายที่ควบคุมและผูกขาดทั้งดุลยพินิจอำนาจและผลประโยชน์ ขณะที่ฝ่ายหลังนั้นเป็นฝ่ายที่มีทักษะ ความชำนาญ ความรู้และข้อมูลที่ดีกว่าและเป็นฝ่ายที่ต้องรับผลกระทบจากการตัดสินใจนั้นด้วย

วิกฤติภาวะผู้นำจึงเกิดจากความไม่ลงตัวของภาวะผู้นำจากสองกระแสระหว่างผู้นำทางการเมืองกับผู้นำทางสังคม โดยเฉพาะภาวะผู้นำทางสังคมนั้นเป็นภาวะผู้นำที่มีมิติเชิงคุณภาพที่มีความซับซ้อนและมีนัยที่เหนือกว่าผู้นำทางการเมืองกล่าวคือ ภาวะผู้นำทางการเมืองนั้นถูกสร้างมาจากกลุ่มย่อยของระบบการเมืองกลุ่มน้อย ซึ่งอิงอยู่กับกลไกพรรคการเมืองในระบบปิดเป็นหลัก ประกอบกับการมีกระบวนการในการสร้างภาวะผู้นำแบบล้าหลังที่ไม่ต้องอาศัยกระบวนการคัดสรรเชิงคุณภาพในระบบเปิดและรอบด้านเท่ากับผู้นำในทางสังคม รวมทั้งการรับรองภาวะผู้นำทางการเมืองก็ได้มีส่วนร่วมกับมิติทางสังคมที่แท้จริง ผู้นำที่ถูกสร้างจากกระบวนการทางการเมืองจึงไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ในทางกลับกันภาวะผู้นำทางสังคมซึ่งผ่านกระบวนการคัดสรรที่ทันสมัยกว่า มีความ

พร้อมด้านคุณสมบัติ มีความซับซ้อนเชิงคุณภาพที่สูงกว่า และสังคมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยตรงด้วยนั้น กลับเป็นภาวะผู้นำที่ได้รับความเชื่อถือศรัทธามากยิ่งขึ้นโดยลำดับ รวมทั้งสังคมเองก็มีความต้องการที่จะสร้างภาวะผู้นำเองมากขึ้นด้วย

ความล้าหลังของผู้นำทางการเมืองซึ่งฝังรากมานานยากที่จะปรับเปลี่ยนให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยได้เมื่อเทียบกับภาวะผู้นำทางสังคม ยิ่งผู้นำทางสังคมที่มีความร่วมสมัยและผ่านกระบวนการตัดสินใจมาในห้วงเวลาของการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในทางสังคม การขยายตัวของสิทธิ เสรีภาพและเทคโนโลยีใหม่ รวมทั้งการรับผลพวงจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างขนานใหญ่ด้วยแล้วก็จะยิ่งเพิ่มช่องว่างในความแตกต่างระหว่างภาพลักษณ์ของภาวะผู้นำทั้งสองฝ่ายให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ทางออกสำหรับสังคมไทยในอนาคตก็คือ การยอมรับภาวะผู้นำทางการเมืองที่เป็นที่ยอมรับของสังคมมากกว่าการเมือง โดยเฉพาะภาวะผู้นำที่สังคมเป็นฝ่ายกำหนดซึ่งต้องผ่านกระบวนการตัดสินใจทางสังคมมากกว่ากระบวนการทางการเมือง สำหรับปัญหาที่พึงระมัดระวังเป็นกรณีพิเศษก็คือ ห้วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านโดยเฉพาะการผ่องถ่ายอำนาจระหว่างภาวะผู้นำทางการเมืองกับภาวะผู้นำทางสังคมนั้น อาจเป็นการปะทะกันอย่างรุนแรงระหว่างกระแสสังคม กับกระแสการเมืองได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ของภาวะผู้นำทางการเมืองรุ่นเก่าที่จะต้องเสียสละและยอมรับต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากของกระแสสังคม ซึ่งทางที่ดีควรจะเตรียมความพร้อมโดยการสร้างทายาททางการเมืองรุ่นใหม่ที่เติบโตมาจากกระบวนการตัดสินใจของภาวะผู้นำทางสังคม

22. สังคมไทยกับลูกตุ้มปฏิวัติใหม่: พหุพลังของกลุ่มปฏิริยาใหม่ ในสถาบันรากหญ้า

การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สำคัญของสังคมไทยในอนาคต คือ การเติบโตของสถาบันใหม่ทางสังคม โดยเฉพาะสถาบันที่เป็นกลไกภาคประชาชนซึ่งมีรากฐานมาจากชุมชนเป็นศูนย์กลางหลัก ชุมชนในฐานะที่เป็นฐานรากของสถาบันภาคประชาชนนั้น มีส่วนอย่างสำคัญในการสร้างพหุพลังของกลุ่มปฏิริยาใหม่ ซึ่งจะส่งอิทธิพลอย่างไพศาลต่อการสร้างความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในอนาคต และเป็นการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญใหม่ที่มีนัยต่อการพัฒนาทางสังคมในเชิงคุณภาพมากกว่าการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่าความทันสมัยในความหมายดั้งเดิมด้วย

ชุมชนซึ่งเป็นฐานรากของกระบวนการสร้างความเป็นสถาบันภาคประชาชน (Civil Institutionalization) นั้นเริ่มเติบโตและแยกตัวออกจากการพึ่งพาสถาบันอื่นและศูนย์กลางอำนาจรัฐอย่างรวดเร็ว ตามพัฒนาการของการกระจายอำนาจการปกครอง และสิทธิชุมชนตามความคุ้มครองของรัฐธรรมนูญใหม่ ประกอบกับสำนึกใหม่กระแสแนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเอง วัฒนธรรม ประเพณี องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มีส่วนเกื้อหนุนให้ชุมชนได้มีการตั้งรกรากทางความคิดในฐานะของการพัฒนาใหม่และรับการสนับสนุนทรัพยากรการพัฒนาทั้งจากภายในและภายนอกอย่างขนานใหญ่ ทั้งในรูปของงบประมาณจากส่วนกลาง อำนาจการจัดการทรัพยากรภายในของท้องถิ่นชุมชนเอง ทุนและ Know-how ในการผลิตและการตลาดในระบบเศรษฐกิจชุมชน เทคนิคและเทคโนโลยีการผลิตและการบริหารจัดการสมัยใหม่ ระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ก็ได้รับการบูรณาการจากปัจจัยเสริมขององค์ความรู้และระบบการจัดการสมัยใหม่จากภายนอกชุมชน เช่น ระบบการศึกษาชุมชน ระบบเศรษฐกิจชุมชน ระบบการสะสม ระดม

และขยายทุนแบบพึ่งตนเอง ระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามทฤษฎีใหม่ ระบบองค์กรพัฒนาเอกชน และระบบภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผสมผสานเข้ากับเครื่องมืออุปกรณ์และระบบการจัดการสมัยใหม่ด้านเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการเติบโตของการเมืองท้องถิ่นและการขยายฐานการเมืองระดับชาติลงสู่ท้องถิ่น การอพยพย้ายถิ่นของแรงงานฝีมือ และปัญญาชนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจในเมืองเข้าไปสร้างนวัตกรรมในเชิงประยุกต์ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ สินค้าบริการและการบริหารจัดการในชุมชนท้องถิ่นร่วมกับบัณฑิตว่างงานจากในเมือง

กระบวนการเติบโตของชุมชนในภาคประชาชนจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยในทิศทางที่ก้าวหน้ามากขึ้น เมื่อชุมชนทั้งในเมืองและชนบทมีการบูรณาการเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันได้ใกล้ชิดมากขึ้น ขยายบทบาทเข้าเชื่อมโยงกับองค์กรภายนอกอื่น ๆ ในอาณาบริเวณของกิจการสาธารณะที่เข้มแข็งขึ้น มีการยกฐานะและบทบาทให้ขยายครอบคลุมถึงระดับชาติในระดับนโยบาย การควบคุมตรวจสอบการบริหารนโยบาย การบริหารทรัพยากรและใช้งบประมาณแทนรัฐ การประเมินประสิทธิภาพ คุณภาพบริการและความสามารถของบุคลากรภาครัฐ เข้าสู่เวทีสาธารณะในบทบาทที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งในกระบวนการพิจารณาพิจารณา การจัดสรรและการกระจายคุณค่าและความเป็นธรรมแทนกลไกรัฐ การเสนอข้อมูลทางเลือก การแสดงออกถึงข้อเรียกร้องและความต้องการที่ขัดแย้งแตกต่างจากกลไกรัฐ การร่วมสังเกตการณ์ การโต้แย้งหักล้างข้อเท็จจริงข้อมูลและการต่อต้านคัดค้านความไม่ถูกต้องเป็นธรรม ซึ่งเป็นการพัฒนาทั้งทักษะทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และการบริหารจัดการ

ความแตกต่างที่สำคัญในเชิงโครงสร้างของสังคมไทยที่เกิดจากการเติบโตของสถาบันประชาชนในระดับชุมชนนั้น นอกจากการเป็นสถาบัน

ที่เกิดใหม่ไม่มีลักษณะและพลังรวมศูนย์ที่ศูนย์กลางเดียวแล้ว ยังเป็นพลังที่มีทั้งความหลากหลาย การกระจาย และพลวัตที่สูงกว่าสถาบันดั้งเดิมในกลไกรัฐ และองค์กรกลุ่มผลประโยชน์ที่จัดตั้งในรูปขององค์การเฉพาะแบบปิรามิด และมีคณาธิปไตยครอบงำอย่างเข้มงวดด้วย ที่สำคัญคือ การเป็นสถาบันที่มีความสมบูรณ์ในมิติของการพึ่งพาตัวเองสูง และความจำเป็นในการพึ่งพองค์กรอื่นภายนอกต่ำด้วย ซึ่งมีทั้งมิติในทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และภูมิปัญญาารวมอยู่อย่างเบ็ดเสร็จ โดยเฉพาะการมีฐานะเป็นสถาบันที่มีความเป็นองค์รวม (Holistic Institution) มากกว่าการเป็นสถาบันเฉพาะด้าน (Partial Institution) เหมือนกับสถาบันทั่วไป

23. สังคมไทยกับการแปลงโฉมของรัฐรูปแบบใหม่ : การเป็นรัฐนวัตกรรมตามแรงเหวี่ยงทางสังคมแทนการเป็นรัฐรวมศูนย์เหนือแรงเฉื่อยของสังคม

ผลพวงจากการสะสมความเปลี่ยนแปลงทั้งจากอิทธิพลการปฏิรูปในระยะหลังและจากวิกฤติของปัญหาที่คั่งค้างพอกพูนต่อเนื่องมาจากอดีตอันยาวนาน ทำให้เกิดแรงอัดของพลังการเปลี่ยนแปลงปะทุออกมาพร้อมกันเมื่อผสมเข้ากับความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกานุวัตรในระดับสากล ยิ่งทำให้อัตราเร่งของการเปลี่ยนแปลงมีความรวดเร็ว มีการขยายขนาดอย่างกว้างขวาง มีความรอบด้านหลากหลาย และมีความยุ่งยากสลับซับซ้อนสูงมาก ลำพังรัฐซึ่งเคยชินกับประสบการณ์การรวมศูนย์อำนาจครอบงำและกดทับสังคมที่ไร้พลังขัดขึ้นมาช้านานนั้น ไม่สามารถรับมือกับเงื่อนไขใหม่ของความเปลี่ยนแปลง ซึ่งนอกจากเกินขีดความสามารถในการจัดการของภาครัฐแล้วรัฐยังจำเป็นต้องผลักภาระไปให้สังคมเป็นฝ่ายรับมือกับปัญหาด้วยตนเองแทนภาครัฐด้วย ซึ่งประสบการณ์ใหม่ของสังคมที่เกิดจาก

ลักษณะสำคัญของยุทธศาสตร์ใหม่ ทำให้รูปแบบของรัฐแตกต่างกันไปจากรัฐดั้งเดิม ซึ่งไม่สามารถดำรงสถานภาพความเป็นรัฐเดี่ยวและรวมศูนย์อำนาจที่ส่วนกลางอย่างเข้มงวดและซึ่งตั้งไว้ได้อีกต่อไป จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไปสู่ความเป็นรัฐต้นตัวและกระจายอำนาจออกนอกศูนย์กลาง ซึ่งเป็นรัฐที่มุ่งแข่งขันได้รวดเร็ว และโต้ตอบกับมิติของความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ใกล้ชิดและฉับไวมากขึ้น และส่งผลต่อแนวโน้มในการพัฒนาไปสู่รูปแบบของรัฐนวัตกรรม (innovative state) ในที่สุด

24. สังคมไทยกับความขัดแย้งแอบแฝงระหว่างรุ่นชน : การแตกร้าวของสายสัมพันธ์จันทมิตรในระบบเครือญาติสู่สายสัมพันธ์ใยแมงมุมในระบบเครือข่าย

โครงสร้างดั้งเดิมของสายใยสัมพันธ์ในระบบสังคมไทย ซึ่งเป็นสายสัมพันธ์จันทมิตรในระบบเครือญาตินั้น เป็นความสัมพันธ์ที่ถูกกำหนดโดยความผูกพันทางสายเลือด วงศ์ตระกูลและลำดับชั้นของความอาวุโสตามศักดิ์และความใกล้ชิดสนิทสนม โดยที่ความผูกพันดังกล่าวได้รับการต่อยอดด้วยการสร้างความยอมรับเรื่องประเพณีปฏิบัติระหว่างเครือญาติ การพึ่งพาเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน การติดต่อสัมพันธ์กันใกล้ชิด ความรู้จักมักคุ้นพิเศษ และการมีวิถีชีวิตร่วมกันหรือคล้ายคลึงกัน ซึ่งเป็นมิติของกลุ่ม หรือหมู่คนจำนวนมากที่นำไปสู่ความโน้มเอียงทางพฤติกรรมบางด้านที่ทำให้แต่ละคนคิดและทำในลักษณะของการคล้อยตามหรือปรับเข้าหากันให้มีความสอดคล้องหรือไปกันได้กับคนกลุ่มใหญ่ให้มากที่สุดตามกรอบของบริวารว่านเครือ

สายใยสัมพันธ์ของโครงสร้างดั้งเดิมกำลังผุพังอ่อนแอและอ่อนแอลงเรื่อย ๆ ในขณะที่โครงสร้างใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั้นเป็นสายสัมพันธ์ใยแมงมุมในระบบเครือข่ายที่ความผูกพันของสายสัมพันธ์นั้นถูกกำหนดโดยบทบาท

ที่หลากหลายเฉพาะตัวของแต่ละคน ซึ่งต้องแยกออกเป็นอิสระมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวสูง ซึ่งถูกกำหนดให้เล่นตามบทบาทของระบบเครือข่ายที่เป็นกรอบใหญ่ครอบอยู่อีกชั้นหนึ่ง โดยที่ความผูกพันดังกล่าวได้รับการต่อยอดด้วยการสร้างยอมรับเรื่องความสำเร็จ ตำแหน่งหน้าที่ อำนาจ เกียรติยศ ความรับผิดชอบผลตอบแทน ชื่อเสียง การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ การทำงานร่วมกัน การร่วมสังคม สโมสร ชมรม หรือมีรสนิยมร่วมกันในบางเรื่อง ซึ่งเป็นมิติของปัจเจกบุคคล หรือความอยู่รอดเฉพาะตัวที่นำไปสู่ความโน้มเอียงทางพฤติกรรมบางด้านที่ทำให้แต่ละคนคิด และทำในลักษณะของการสร้างความแตกต่าง โดดเด่น แปลกแหวกแนว ล้ำยุคเหนือคนอื่นหรือคนกลุ่มใหญ่ มีทิศทางและเป้าหมายที่หลากหลายไม่แน่นอน เป็นไปตามกรอบของโครงข่ายใยแมงมุมที่ทุกคนถูกกำหนดอย่างเข้มงวดให้ต้องแสวงหาหนทางที่จำกัดวงแคบเฉพาะทางของตัวเองเป็นสำคัญ

การเคลื่อนไหวของโครงสร้างความสัมพันธ์ดังกล่าวได้สั่งสมรอยร้าวของความสัมพันธ์แบบดั้งเดิมให้ขยายวงกว้างออกไป ก่อให้เกิดความขัดแย้งแอบแฝงระหว่างรุ่นชน เนื่องจากสังคมไทยได้เปลี่ยนผ่านช่วงเวลาและเหตุการณ์ที่เป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญที่แตกต่างกันในหลายด้านทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สงคราม และวัฒนธรรม ได้ผลิตรุ่นชนที่มีประวัติศาสตร์หลายรูปแบบ แต่ละรุ่นชนต่างก็มีความประทับใจทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกันไปตามห้วงประสบการณ์ของตนเอง

สายใยสัมพันธ์ใหม่ ทำให้สะพานประวัติศาสตร์ระหว่างรุ่นชนถูกตัดขาดไม่สามารถเชื่อมต่อกันได้ เนื่องจากสังคมยุคใหม่ คนรุ่นใหม่ใช้ชีวิตมีวิถีชีวิตและการเติบโตแบบแยกส่วน โดยผ่านและพึ่งพาสถาบันครอบครัวน้อยลง เบ้าหลอมใหญ่ทางวัฒนธรรมและสายสัมพันธ์เครือญาติอ่อนพลังลง คนรุ่นใหม่ซึ่งเติบโตมากับเบ้าหลอมอื่นภายนอกสถาบันครอบครัว จึงมีสำนึกในชะตากรรมของชีวิต ปรัชญาและเป้าหมายชีวิต

แปลกแยกออกไปจากคนรุ่นเก่า โดยเฉพาะในช่วงที่มีอัตราเร่งของความ สืบสานทางวัฒนธรรมแบบสากล ซึ่งได้รับอิทธิพลจากความก้าวหน้าของ เทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคมอย่างสูงนั้น ยิ่งทำให้พรมแดน อันเป็นรอยต่อระหว่างวัฒนธรรมเก่ากับวัฒนธรรมใหม่ถูกลบให้เลือนหายไปจากคนรุ่นใหม่อย่างรวดเร็ว เกิดปรากฏการณ์การฟักตัวของสำนึกร่วม และขยายขนาดอย่างชัดเจนของรุ่นชนกลุ่มใหม่ที่เรียกว่ากลุ่ม Generation - X เพิ่มมากขึ้น

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคมผสมกับพลังอัดฉีดของสื่อและสารในระบบและสาร์ตอะใหม่ที่เข้มข้นด้วยตัวเร่ง ปฏิกริยาจากแรงจูงใจของกลไกตลาดเสรีที่เกิดขึ้นในบรรยากาศของการ แข่งขัน ซึ่งเต็มไปด้วยความเร่งรีบ หลากหลาย กระจ่ายตัวอย่างทั่วถึง และการหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วฉับไวแบบตั้งใจด้วยนั้น เป็นเสมือน นวัตกรรมใหม่ของจักรกลเวลา (Time Machine) ในการเร่งความสูงอม ของรุ่นชนใหม่ และแยกความแตกต่างระหว่างรุ่นชนในสังคมทำให้คน ต่างรุ่นอยู่ร่วมสังคมกันอย่างยากลำบากมากขึ้น ไม่ว่าจะอยู่ร่วมกันใน รูปแบบของต่างคนต่างอยู่ หรืออยู่ร่วมกันอย่างผสมผสานกลมกลืนก็ตาม ปรากฏการณ์ของความขัดแย้งดังกล่าว ได้ก่อตัวเป็นความกดดันทาง สังคมหลายรูปแบบทั้งในทางสร้างสรรค์และทางทำลาย ไม่ว่าจะเป็นการฆ่าตัว ตาย การเสพยาเสพติดในรูปแบบใหม่ ๆ หลายประเภท ทั้งในรูปของยา อาหาร เครื่องดื่ม เครื่องประดับ เครื่องแต่งกาย ของฟุ่มเฟือย เพลง ภาพยนตร์ หนังสือและสิ่งบันเทิงเริงรมย์ การคลั่งลัทธิหรือนิยมยกย่อง วีรบุรุษทางรสนิยม การสร้างสังคมอ้างอิงใหม่ในรูปของกลุ่มย่อย ชมรม หรือสโมสรรูปแบบต่าง ๆ การสร้างสังคมในสื่ออินเทอร์เน็ตในรูปของกลุ่ม web site และ fan club รวมทั้งการแสดงออกทางสังคมในรูปแบบของการ แต่งกายหรือการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายและแลกเปลี่ยน

ประสบการณ์กันในกลุ่มเฉพาะด้วยตนเอง ซึ่งเป็นแบบแผนของแนวโน้มใหม่ทางพฤติกรรมที่ถูกกำหนดโดยกลไกอิทธิพลของการได้สัมผัสในระดับความรู้สึกทางอารมณ์ (Feeling Contact) หรือความนิยมชั่วคราว (Fad) มากกว่าแบบแผนทางพฤติกรรมที่ถูกกำหนดโดยกลไกอิทธิพลของการปลูกฝังในระดับบรรทัดฐาน (Norm) หรือการหยั่งลึกถึงฐานรากของจารีตสังคัม (Tradition) อย่างแท้จริง

การส่งรุ่มชนผ่านจักรกลเวลาเข้าสู่ประวัติศาสตร์ใหม่ให้ราบรื่นจึงเป็นภาระสำคัญของสังคมไทยในอนาคต ที่จะต้องสร้างปัจจัยพื้นฐานทางสังคมในรูปแบบใหม่ ๆ ให้เกื้อกูลต่อการเปลี่ยนผ่านในช่วงเวลาที่เป็นจุดเปลี่ยนผันอันเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ โดยเฉพาะการสร้างเป้าหมายวัฒนธรรมรองรับโลกใหม่ของรุ่มชนกลุ่มใหม่ ให้อยู่รอดได้ในสังคมใหม่และอยู่ร่วมกับคนรุ่นเก่าได้ด้วย ซึ่งอาจจำเป็นต้องมีการปฏิรูปในทางวัฒนธรรม ทั้งในด้านสารัตถะ กลไกและกระบวนการใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากรูปแบบดั้งเดิม ร่วมกับการปฏิรูปด้านอื่น ๆ ในรูปแบบที่เป็นการผสมผสานและสอดแทรกเข้ากับกลไกต่าง ๆ ทางสังคมอย่างหลากหลายโดยอาศัยกลไกหลักด้านสารสนเทศและโทรคมนาคมเป็นแกนนำ เนื่องจากเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพและมีการเข้าถึงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั่วถึงเมื่อเทียบกับกลไกอื่น ทั้งนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงการสร้างดุลยภาพระหว่างกลไกอิทธิพลของการสัมผัสอารมณ์ความนิยมชั่วคราว กับกลไกอิทธิพลของการวางบรรทัดฐานทางจารีตด้วย เพราะคนรุ่นใหม่มีข้อจำกัดในการสนองตอบต่ออิทธิพลของบรรทัดฐานทางจารีตค่อนข้างมาก

25. สังคมไทยกับการเปลี่ยนแผนที่ทางสังคม

ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญยิ่งของสังคมไทยในอนาคต คือ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของแผนที่ทางสังคม (Social Map) ซึ่งเป็นการ

เปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกระบวนการเกาะเกี่ยวกันของเครือข่ายเชื่อมโยงที่ซับซ้อนและลุ่มลึกระหว่างมนุษย์กับสังคม โดยอาศัยแรงผลักดันจากปัจจัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีโทรคมนาคมและสารสนเทศ (Telecommunication & Information Technology) ผสมกับพลังอำนาจของทุนและกลไกตลาดทำให้มนุษย์กับสังคมมีความใกล้ชิดกลมกลืนเป็นส่วนเดียวกันมากขึ้น โดยที่กลไกในการรับรู้ (Receive Mechanicism) จะเร็วและสะดวกใช้กว่ากลไกการเรียนรู้ (Study Mechanicism) เนื่องจากสื่อจะทำหน้าที่อย่างเบ็ดเสร็จในการป้อนข้อมูลสำเร็จรูป (ready information) มากกว่าความรู้ (Knowledge) ซึ่งการเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารนั้นให้น้ำหนักของข้อเท็จจริง (facts) ที่อ้างอิงได้ (reference) โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการตีความใหม่ (re-interpretation) ให้ยุ่งยากซับซ้อนและใช้เวลายาวนานเหมือนกับความรู้ที่ต้องอาศัยกระบวนการของการเรียนรู้และการให้ความหมายใหม่ (Learning Process)

โดยที่รูปแบบดั้งเดิมของแผนที่ทางสังคมนั้น มีศูนย์กลางอำนาจรัฐชนชั้นนำทางอำนาจและชนชั้นนำทางเศรษฐกิจ ระบบอุปถัมภ์ ระบบอาวุโส สถานที่ราชการ วัด โรงเรียน เขตปกครอง ผู้นำทางอำนาจและตำแหน่งในระบบราชการและการเมือง เป็นหลักหมุด (Benchmark) ในการกำหนดแผนที่ทางสังคม ซึ่งทำให้ตำแหน่งอ้างอิงอันเป็นที่ตั้งของแผนที่ทางสังคมนั้นถูกกำหนดโดยโครงสร้างทางกายภาพของอำนาจ (Power Structure) เป็นสำคัญ ขณะที่ในปัจจุบันนั้น หลักหมุดอันเป็นที่ตั้งของแผนที่ทางสังคมใหม่นั้นถูกกำหนดโดยส่ววัดเชิงคุณค่าของภูมิปัญญา (Intellectual Value) เป็นสำคัญ เช่น แหล่งอ้างอิงทางภูมิปัญญาใหม่ พลังจูงใจและผลประโยชน์รูปแบบใหม่ ศูนย์กลางความบันเทิง ชุมทางหรือเครือข่ายของทางด่วนข้อมูล สื่อสาธารณะ ทรัพย์สินและทรัพยากรทางปัญญา แหล่งฝึกอาชีพและรายได้ กลุ่มผลประโยชน์รายย่อยเฉพาะกลุ่ม กระแสชุมชน

สถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนสันทนาการ ศูนย์สาธิต วัฒนธรรมมวลชน ปฏิญญาและสัตยาบันชุมชน ทักษะ และความสามารถพิเศษ ตลาดสินค้า-บริการ แหล่งความรู้ชาวบ้านและท้องถิ่น สถานที่และโครงข่ายการสื่อสารมวลชน เสียงของมวลชนคนชั้นล่างและกลาง และทางเลือกสาธารณะ เป็นต้น

ในช่วงของการปรับรูป และการก่อรูปใหม่ของแผนที่ทางสังคมนั้น สังคมไทยต้องอาศัยคุณูปการจากพลังสร้างสรรค์ของมวลชนและคนรุ่นใหม่ ภูมิปัญญาและแหล่งความรู้ใหม่เป็นเครื่องมือในการสำรวจออกแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยอมรับต่อจริยธรรมใหม่ (New Ethics) ที่ยึดโยงกับแหล่งอ้างอิงทางภูมิปัญญาและมติมหาชน (wisdom & public opinion reference) ซึ่งกระจายอยู่ในกลุ่มย่อย ชุมชน ภาคสังคมและเศรษฐกิจ มากกว่าแหล่งอ้างอิงทางอำนาจและชนชั้นนำ (power & elite reference) ซึ่งกระจุกอยู่ในศูนย์กลางอำนาจภาครัฐและการเมือง

26. สังคมไทยกับรหัสลับที่ไม่มีลายแทง

การเปลี่ยนแปลงทั้งในบริบทโลกและสังคมภายใน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่อย่างทั่วด้าน และมีอานุภาพในการทะลุทะลวงกระจายไปในทุกระดับทั้งในทางขวางและแนวตั้งนั้น ทำให้เกิดการลัดวงจร การก้าวข้ามหรือภาวะสุญญากาศของการเชื่อมต่อประสบการณ์ระหว่างรุ่นชน และระหว่างกาละ (time) กับเทศะ (space) มนุษย์และสังคมสูญเสียความมั่นคงทางประวัติศาสตร์และความต่อเนื่องของสายสัมพันธ์ระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตกอยู่ในสภาพที่สูญเสียและสูญหายของรากฐานอดีต สร้างแรงกดดันให้มนุษย์ **เร่งสถาปนาประวัติศาสตร์ใหม่** มารองรับทดแทน จำเป็นต้องกลับไปสู่จุดเริ่มต้นของการแสวงหาครั้งใหม่

ภายใต้ความเร็วและความแรงของความเปลี่ยนแปลงนั้น มีพลังเหนือความควบคุมและเกินกว่าความสามารถของมนุษย์ในการที่จะรักษาและใช้ประสบการณ์ดั้งเดิมมาใช้เป็นเครื่องมือในการเชื่อมต่อ ต่อยอด และสืบสานความต่อเนื่องของการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ ประกอบกับปัญหาช่องว่างที่เกิดจากข้อจำกัดในการบูรณาการเข้าด้วยกันไม่ได้ระหว่างประสบการณ์เก่ากับประสบการณ์ใหม่ด้วย ทำให้เกิดการเร่งปฏิริยากระบวนการเกิดหน่อกล้าใหม่ของการสถาปนาอนาคตใหม่ บนพื้นฐานของความอิสระที่ค่อนข้างเบ็ดเสร็จปลอดจากความจำเป็นในการพึ่งพาฐานอ้างอิงดั้งเดิม ซึ่งเปิดช่องให้มุ่งไปสู่การพึ่งพาอาศัยคุณค่าใหม่ เป็นปัจจัยหลักของกรอบอ้างอิงในการกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลง

ในยุคของการแสวงหาครั้งใหม่นี้ มีทั้งความลุ่มลึก ไร้ขอบเขตและความซับซ้อนเกินกว่าความสามารถในเชิงจิตวิทยา ทักษะคิด จินตนาการ และวุฒิภาวะทางความรู้สึคนึกคิดของคนรุ่นเก่า (ไม่ร่วมสมัย) จะสามารถยอมรับได้ จึงมีแนวโน้มที่จะไม่เข้าไปร่วมสังขกรรมด้วย (separated existence) ขณะที่คนรุ่นใหม่ (ร่วมสมัย) ก็พยายามปลดแอกตัวเองให้หลุดพ้นจากภาวะครอบงำเชิงรุ่นชนของคนรุ่นอื่น และมุ่งสู่การแสวงหาจุดหมายปลายทางใหม่ หรือภาวะพึ่งปรารถนาใหม่ (New Ideal Path) โดยไม่อิงข้างขบกับบริบทของยุคสมัยอีกต่อไป ซึ่งเป็นแรงขับของความใฝ่ฝันและจินตนาการใหม่ ที่สั่งสมมากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และประสบการณ์ใหม่ จนกระทั่งไม่มีปมทางจิตวิทยาสำหรับเหนี่ยวรั้งให้วนคืนไปหารากฐานอดีตหรือสำนักถึงความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ นำไปสู่การสลัดทิ้งอดีตและฐานความคิดความเชื่อ และองค์ความรู้ อันเป็นกรอบอ้างอิงดั้งเดิมไปโดยสิ้นเชิงในที่สุด

การเติบโตของรหัสényใหม่ทางสังคม (Social Code) จึงเป็นรหัสényแห่งอนาคตเป็นด้านหลัก ซึ่งจะไม่มีลายแทงสำหรับไขที่ไปที่มาหรือจำเป็น

ต้องแสวงหาคำตอบอีกต่อไป เนื่องจากรหัสényใหม่ทางสังคมได้หลุดพ้นออกไปจากบริบทของยุคสมัย ไม่มีจุดยึดโยงกันกับรากฐานดั้งเดิมของอดีต ซึ่งในภาวะดังกล่าวจะนำสังคมไทยไปสู่ปรากฏการณ์ใหม่ของการที่ไม่สามารถอ่านและถอดรหัสนัยทางสังคม (social code illiteracy & untranslatability) ได้ รวมถึงการไม่สามารถคาดหมายอนาคต (unforecastable) ได้ด้วย ซึ่งเป็นความคับข้องใจทางสังคม (social frustration) ในรูปแบบใหม่ของคนบางกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะเริ่มต้นของการแสวงหา นั้นคุณค่าดั้งเดิมของมนุษย์และสังคมจะสูญหายและด้อยค่าลง พร้อมกับความรู้คุณค่าของอดีต ขณะที่ความพยายามของมนุษย์นั้นกลับไปที่มุ่งเทให้กับสิ่งใหม่ที่ไม่เคยพบเห็นหรือเคยมีมาก่อน รวมทั้งการค้นหาสิ่งใหม่ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและภาวะจินตนาการที่ไร้ขอบเขต และไร้ขีดจำกัดมากขึ้น เช่น การแสวงหาดาวดวงใหม่ การแสวงหาเพื่อนต่างพิภพ การต่อกายำเรื่องกาลอวกาศของโลก การพัฒนา bio-chip ขึ้นใช้แทนการพัฒนาสมองคน การพึ่งพอใจกับความสัมพันธ์ทางสังคมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การมีกิจกรรมทางเพศผ่านเครื่องมือสื่อสาร การสร้างชุมชนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การสร้างรูปแบบของชีวิตและสังคมในอนาคต การหยุดและยืดอายุขัยของสิ่งมีชีวิต การอธิบายใหม่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และบรรพชน การเปลี่ยนแปลงพันธุกรรมของสัตว์ พืช และมนุษย์ การริเริ่มขบวนการทางสังคมใหม่ ๆ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยกรอบอ้างอิงหรือคำอธิบายไม่ว่าในแง่มุมมองทางพฤติกรรม หรือคุณธรรม การไม่ติดยึดกับปทัสถานทางสังคมดั้งเดิม การสร้างสังคมใหม่ในรูปแบบที่ไร้สิ่งมีชีวิตมีแต่สิ่งประดิษฐ์และสมองกล การโต้ตอบกับปฏิภพเทียมของหุ่นยนต์ ลอกเลียน การตีความใหม่และการสร้างคุณค่านิยมใหม่ ซึ่งเป็นสภาวะไร้ผู้นำหรือไร้แรงโน้มถ่วงทางสังคม ที่อนาคตความเปลี่ยนแปลง และความแตกต่างมีคุณค่าความสำคัญสูงสุดเหนือแก่นสารของรากฐานอ้างอิง

ของมิติอื่น ๆ แม้แต่มิติทางวัฒนธรรม คุณธรรม ศาสนาและจริยธรรมซึ่งเป็นสังคมที่ไม่มีอะไรจะต้องยึดถือ นอกจากความใหม่ที่ใหม่เหมือนเดิม

27. สังคมไทยกับความจำเป็นในการจัดระเบียบทางเลือกทางสังคม

โดยที่สังคมไทยกำลังก้าวข้ามจากสภาพสังคมที่ถูกจำกัดและควบคุมอย่างคับแคบไปสู่สังคมทางเลือกมากขึ้น ทางเลือกจึงถือเป็นคุณค่าใหม่ที่สำคัญของสังคมไทย ซึ่งคนในทุกชนชั้นและกลุ่มอาชีพสามารถใช้อ้างอิงเป็นอาณัติสาธารณะ (Public Mandate) ร่วมกัน ในขณะที่ฝ่ายรัฐและสังคมนั้น ก็จำเป็นต้องสนองตอบ และพัฒนาทางเลือกทางสังคมทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเฉพาะในกิจการสาธารณะทั้งในภาครัฐและเอกชนด้วย

แม้ว่าทางเลือกจะเป็นคุณค่าใหม่ทางสังคมแต่มันก็มีข้อจำกัดในการที่จะส่งมอบให้แก่สาธารณชน (delivery limit) เนื่องจากยังขาดกลไกที่ทำหน้าที่ในการจัดสรร (allocated Mechanism) ที่มีสมรรถนะพอที่จะทำให้เกิดการเข้าถึง การทั่วถึง เสมอภาคและเป็นธรรมได้ ขณะที่กลุ่มชนในทางสังคมนั้น มีความหลากหลายกระจายตัวในหลายระดับ ซึ่งหากไม่มีการจัดระเบียบทางเลือกทางสังคมให้เหมาะสมและได้คุณภาพกับลักษณะของกลุ่มชนทางสังคมแล้ว ทางเลือกทางสังคมก็จะตกอยู่ในกรอบครอบงำที่กระจุกตัวและผูกขาดอยู่ในศูนย์กลางของกลุ่มชนชั้นนำทางอำนาจเช่นเดียวกับปัญหาการรวมศูนย์อำนาจและการผูกขาดความมั่งคั่งของคนกลุ่มน้อยในอดีต

ความจำเป็นในการจัดระเบียบทางเลือกทางสังคมใหม่ (New Social's Choice Order) จึงถือเป็นระเบียบวาระแห่งชาติ (National Agenda) ของสังคมไทยในอนาคต ซึ่งเป็นการสร้างกลไกในการจัดระเบียบทางเลือกทาง

สังคมให้รองรับกับความสามารถของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ในการเข้าถึงอย่างทั่วถึง เสมอภาคและเป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ ค้ำนึ่งถึงขีดความสามารถของกลไก ในการจัดระเบียบทางเลือกทางสังคม ที่จะสนองตอบต่อการสร้างความสามารถในการดำรงอยู่ได้พร้อม ๆ กันกับ ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานการณ์ทางสังคมของกลุ่ม ตนได้ด้วย (Social Status & Social Mobilization)

การจัดระเบียบทางเลือกทางสังคมให้ได้คุณภาพและเหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มชน และเป้าหมายในการสนองตอบต่อ ความอยู่รอดและความสามารถในการพัฒนาสถานการณ์ทางสังคมด้วยนั้น สังคมไทยจำเป็นจะต้องสร้างกลไกในการจัดระเบียบทางเลือกทางสังคมใน 3 ระดับด้วยกันคือ (1) กลไกในการจัดระเบียบทางเลือกทางสังคมในระดับ **พื้นฐาน** เพื่อเป้าหมายในการอยู่รอดของกลุ่มชนในสังคม (2) กลไกในการ จัดระเบียบทางเลือกทางสังคมในระดับ**พัฒนา** เพื่อเป้าหมายในการอยู่ได้ ของกลุ่มชนในสังคม และ (3) กลไกในการจัดระเบียบทางเลือกทางสังคมใน **ระดับที่ก้าวหน้า** เพื่อเป้าหมายในการอยู่ดีของกลุ่มชนในสังคม โดยที่ กลุ่มชนที่แตกต่างหลากหลายนั้นสามารถเข้าถึง ได้รับและเปลี่ยนแปลง พัฒนาเลือกระดับของทางเลือกให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและ ความสามารถเฉพาะกลุ่มได้ กล่าวคือ ระเบียบทางเลือกทางสังคมใน กลไกแรกนั้น เน้นสร้างทางเลือกและเอื้อต่อการสร้างความสามารถของ ประชาชนในกลุ่มที่พอจะยอมรับความเปลี่ยนแปลงของทางเลือกใหม่ที่เกิดขึ้นรอบตัวได้ (Change Acceptability) ขณะที่ระเบียบทางเลือกทาง สังคมในกลไกที่สองนั้นเน้นสร้างทางเลือกที่เอื้อต่อการสร้างความสามารถ ของประชาชนในกลุ่มที่พอจะปรับตัวเข้ากับ**ความเปลี่ยนแปลงของทาง เลือกใหม่ได้** (Change Adeptability) ส่วนระเบียบทางเลือกทางสังคมในกลไก ที่สามนั้น เน้นสร้างทางเลือกที่เอื้อต่อการสร้างความสามารถของประชาชน

ในกลุ่มที่พอจะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์คุณประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงได้ (Change Agency & Advantage)

28. สังคมไทยกับภัยเงียบของพลังสามานย์แห่งยุค (พลังที่ 4)

สังคมไทยภายใต้อิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งถูกขับเคลื่อนด้วยพลังของทางด่วนข้อมูลข่าวสารนั้น ได้ส่งอำนาจทะลุทะลวงเข้าไปในภาคส่วนอื่นที่เป็นหลักหมุดของสังคมไทยใน 3 ภาคส่วน คือ (1) ภาคส่วนสังคม (2) ภาคส่วนเศรษฐกิจ และ (3) ภาคส่วนการเมือง โดยที่หมุดหลักทั้ง 3 ภาคส่วนนั้นได้รับเอาอานิสต์ของพลังดังกล่าวไปใช้เป็นเครื่องมือในการเกื้อหนุนพลังดั้งเดิมของตัวเองให้เพิ่มความเข้มในการขยายอิทธิพลต่อสังคมอีกทอดหนึ่ง (re-inforcement) ขณะที่พลังดั้งเดิมซึ่งเป็นพลังต้นทุนอยู่แต่เดิมของแต่ละภาคส่วนนั้น ดำรงอยู่ในภาวะอ่อนตัว (Flexible) ที่พร้อมพอจะเป็นเบ้าหลอมเปิดรับอำนาจทะลุทะลวงจากพลังทางด่วนข้อมูลของอิทธิพลสารสนเทศเป็นทุนเดิมอยู่ด้วยแล้ว เช่น การดำรงอยู่ในภาวะเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democracy) ของภาคการเมือง ภาวะตลาดการแข่งขันเสรี (Competitive Free-market) ของภาคเศรษฐกิจและภาวะศรัทธามหาชนนิยม (Popular Credit) ของภาคสังคม

การรับเอาอิทธิพลสารสนเทศจากพลังทางด่วนข้อมูลข่าวสารเป็นเครื่องมือเกื้อหนุนพลังดั้งเดิมของในแต่ละภาคส่วนนั้นเกิดขึ้นในรูปแบบที่มีลักษณะร่วมกันอยู่ 2 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบของการปลูกสร้างกระแส และ (2) รูปแบบของการผนวกเอาพลังทั้ง 3 ภาคส่วนเข้าร่วมเป็นกระแสเดียวกัน เช่น ในภาคการเมืองนั้นเอาไปใช้ในการปลูกสร้างกระแสความนิยมทางการเมือง ในภาคเศรษฐกิจเอาไปใช้ในการปลูกกระแสความต้องการของตลาด ในภาคสังคมเอาไปใช้ในการปลูกกระแสศรัทธาในลัทธิมหาชนนิยม ซึ่งการก่อตัวของกระแสดังกล่าวเกิดขึ้นบนรากฐานของแรง

บันดาลใจจากสปริตที่ถูกเพาะบ่มขึ้นมาตามสมัยนิยมของสังคมยุคใหม่ใน 3 สปริตด้วยกัน คือ (1) แรงบันดาลใจจากสปริตที่เรียกว่า **ความต้องการของตลาด** (Market Demand) ซึ่งในทัศนะของทุนนิยม ถือเป็นคุณค่าที่มีนัยของการ**เพิ่มพูนความมั่งคั่ง** (Wealth) (2) แรงบันดาลใจจากสปริตที่เรียกว่า**ความฝักใฝ่ทางการเมือง** (Political Partisan) ซึ่งในทัศนะของเสรีประชาธิปไตยถือเป็นคุณค่าที่มีนัยของการ**ขยายฐานอำนาจ** (Power) (3) แรงบันดาลใจจากสปริตที่เรียกว่า**ความศรัทธาในลัทธิมหาชนนิยม** (Popular Credit) ซึ่งในทัศนะของขบวนการทางสังคมถือเป็นคุณค่าที่มีนัยของการ**สร้างความเชื่อ** (Credit) ทั้งนี้ โดยที่แรงบันดาลใจจากสปริตทั้ง 3 ดังกล่าวได้แผ่ขยายเข้าครอบงำและหยั่งรากลึกกลงไปถึง**จิตวิญญาณของสังคม** (Social Soul) โดยรวม

สิ่งที่เรียกว่าพลังสามานย์ (Evil Power) ที่จะกลายเป็นภัยเงียบคุกคามสังคมไทยในอนาคตนั้น เกิดจากมิติของการผนวกเอาพลังอำนาจจากทั้ง 3 กระแสรวมเข้าเป็นกระแสเดียวกันและก่อตัวเป็น**พลังที่ 4** ซึ่งเป็นพลังสามานย์ที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ในรูปของ**พลังลัทธิ-ธุรกิจ-การเมือง** โดยการรวมเอาพลังสังคม เศรษฐกิจและการเมืองซึ่งตั้งอยู่บนฐานของ**พลังความเชื่อ-ความมั่งคั่ง-อำนาจ**มาถูกรวมเข้าเป็นปริมนทลเดียวกัน

ภัยคุกคามของพลังที่ 4 ซึ่งเป็นพลังสามานย์รูปแบบใหม่ของสังคมไทยนั้น จะทวีความเลวร้ายรุนแรงมากกว่าวงจรอุบาทว์ (Vicious Circle) ในยุคที่เผด็จการครองเมืองหลายเท่าตัว เนื่องจากพลังที่ 4 นั้น มีความเบ็ดเสร็จในการผูกขาดครอบคลุมนอาณาบริเวณของพลังอำนาจจากหลากหลายกระแส ทั้งกระแสสังคม เศรษฐกิจและการเมืองรวมเข้าด้วยกัน

ความจำเป็นเร่งด่วนของสังคมไทยในอนาคตคือ**การจัดระเบียบการใช้และถือครองสื่อสาธารณะเสียใหม่** เพื่อป้องกันการก่อตัวของกลไกที่ 4 ขึ้นมาผูกขาดการควบคุมพลังดังกล่าว ซึ่งจะกลายเป็นกลไกที่ทรงพลัง

สูงสุดเหนือสังคมไทยโดยไม่มีพลังจากภาคส่วนอื่นสามารถถ่วงรั้งทัดทานได้ ซึ่งหากมีภาคส่วนหนึ่งภาคส่วนใดจากทั้ง 3 ภาคส่วนดังกล่าวสามารถ ชวงชิงการนำเข้ามาคุมหัวขบวนของพลังที่ 4 หรือเข้ายึดครองกลไกของพลังดังกล่าวได้โดยเบ็ดเสร็จแล้ว ก็จะทำให้สังคมเสียดุลอย่างรุนแรง และสูญเสียฐานรากของโครงสร้างพื้นฐานจนยากที่จะดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุขอีกต่อไป

29. สังคมไทยกับการกำเนิดไวรัสการเมืองตัวใหม่

มิติใหม่ของภัยคุกคามภูมิคุ้มกันทางการเมืองที่มีอิทธิพลในการ ล้นคลอนเสถียรภาพของระบบการเมืองและรัฐบาล ซึ่งสามารถส่งผล สะเทือนที่เรื้อรังและรุนแรงหนักหนาสาหัสยิ่งกว่าเชื้อโรคปฏิวัติรัฐประหาร ในอดีต ก็คือ ภัยคุกคามจาก**ไวรัสการเมืองตัวใหม่**ที่เรียกว่า **องค์กร อาชญากรรมการเมืองอาชีพ** นั่นเอง ทั้งนี้เนื่องจากเป็นภัยคุกคามที่สามารถดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องยาวนาน มีการขยายลูกหลานและผลิตซ้ำ (reproduction) ต่อไปได้เรื่อย ๆ เป็นขบวนการไม่มีจุดสิ้นสุดในขณะที่ยังการ ปฏิวัติรัฐประหารนั้นเกิดขึ้นเป็นวงจร (circle) ที่มีจุดจบและจุดเริ่มต้นเป็น ครั้งคราวเฉพาะห้วงสถานการณ์

องค์กรอาชญากรรมการเมืองอาชีพ เป็นองค์กรการเมืองกระแสรอง ที่แตกแถวออกมาเลือกทางเดินใหม่ ในแนวทางที่แยกตัวออกจากองค์กร การเมืองกระแสหลักแต่ก็ดำรงอยู่ในระบบเดียวกัน โดยที่มาขององค์กร ดังกล่าวเกิดจากข้อจำกัดด้านภาพลักษณ์ในอดีตและความล้มเหลวทาง การเมืองที่ไม่สามารถรวมเข้ากับกลุ่มการเมืองก้าวหน้าร่วมสมัยได้ มี จุดอ่อนด้อยด้านทักษะความรู้ความสามารถทางการบริหารสมัยใหม่ และ มีขนาดที่จำกัดทำให้ไม่สามารถขยายฐานอำนาจให้มีขนาดใหญ่ขึ้นได้ รวมทั้งไม่สามารถคาดหมายอนาคตทางการเมืองในระยะยาวต่อไปได้ด้วย

จึงได้สร้างโอกาสและทางเลือกใหม่โดยการก่อตัวกันเป็นกลุ่มอิทธิพล การเมืองกลุ่มย่อยในระบบรวมตัวกันยกฐานะเป็นศูนย์อำนาจทางการเมือง โดยมุ่งหวังผลทางการเมืองทั้งในฐานะรัฐบาล ฝ่ายค้าน และในขณะ เดียวกันก็พร้อมที่จะแยกออกมาอยู่ตรงกลางได้อีกด้วย ทั้งนี้โดยอาศัยการ สร้างพลังอำนาจกดดันและต่อรองผลประโยชน์ทางการเมืองทั้งในและ นอกกรอบแบบ โดยที่มีข้าราชการครอบคลุมทั้งในชั้นของกระบวนการเข้าสู่ อำนาจ การใช้อำนาจและการพ้นจากอำนาจ นับตั้งแต่การเลือกตั้ง การ จัดตั้งรัฐบาล การกำหนดนโยบาย การดำเนินนโยบาย การอภิปรายไม่ไว้ วางใจ ไปจนถึงการเข้าชื่อถอดถอนนักการเมืองให้พ้นจากตำแหน่ง

ยุทธศาสตร์หลักขององค์กรอาชญากรรมการเมืองอาชีวะ คือ การ แสวงประโยชน์และอำนาจทางการเมืองในทุกสถานการณ์ โดยไม่ได้ คาดหวังผลทางการเมืองเพียงทางเลือกเดียว หรือไม่จำเป็นต้องมุ่งช่วงชิง เข้ากุมอำนาจการปกครองหรือเข้าเป็นรัฐบาลโดยตรง รวมทั้งการไม่ติดยึด ความภักดีกับพรรคที่สังกัดอยู่ด้วย แต่ใช้วิธีการเชื่อมโยงและยกย้ายถ่ายเท อำนาจและผลประโยชน์ทางการเมืองเข้าสู่กลุ่มได้อย่างไร้รูปแบบ และไม่มี แบบแผนเฉพาะพร้อมทั้งการร่วมมือทางการเมืองกับพรรคอื่นที่ตนมิได้ สังกัดด้วย

ภารกิจสำคัญขององค์กรอาชญากรรมการเมืองอาชีวะ คือ การ เคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปกองโจรการเมือง เพื่อยึดกุมโอกาสของ ผู้ถือดุลและผู้ถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองทำการปลุกสร้างกระแสและ สร้างความปั่นป่วนกวนการเมือง เพื่อบั่นดุลยภาพทางอำนาจในองค์กร การเมืองกระแสหลักให้โอนอ่อนเสียดุล คอยฉวยจังหวะเข้าจู่โจม กดดัน ต่อรอง เรียกร้อง และฉกฉวยโอกาสทางการเมืองที่เกิดจากการเสียดุล- ถ่วงดุล การได้เปรียบ-เสียเปรียบของกลุ่มอำนาจในกระแสหลัก พร้อมที่จะ เป็นทั้งเครื่องมือของแกนนำฝ่ายค้าน แกนนำฝ่ายรัฐบาล พรรคร่วมรัฐบาล

และกลุ่มย่อยอื่นที่มีศักยภาพทางการเมือง เพื่อหวังผลทางการเมืองอย่างไม่จำกัดทั้งรูปแบบและสถานการณ์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจังหวะและโอกาสที่เอื้ออำนวย กลุ่มองค์กรอาชญากรรมการเมืองอาชีพอิจจึงเป็นกลุ่มการเมืองที่มีแรงจูงใจใฝ่อำนาจและผลประโยชน์เป็นฝ่ายนำโดยที่ไม่สนใจในแรงจูงใจใฝ่อุดมการณ์แต่อย่างใด

30. สังคมไทยกับนาฏกรรมทางการเมืองภาคโลกาภิวัตน์

นาฏกรรมทางการเมืองภาคโลกาภิวัตน์เป็นการเมืองในระบบตัวแทนแบบใหม่ที่แตกต่างกันไปจากระบบตัวแทนตามความหมายของระบอบประชาธิปไตยทางอ้อม (indirect democracy) แต่เป็นตัวแทนในรูปของ **หุ่นเชิดทางการเมือง** (Political Proxy) โดยที่กลุ่มผลประโยชน์ โดยเฉพาะกลุ่มทุนขนาดใหญ่ในกลุ่มบริษัทข้ามชาติและทุนท้องถิ่นระดับชาติที่มีผลประโยชน์ร่วมพวกหนึ่ง กับกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและระดับชาติอีกพวกหนึ่ง ซึ่งมีข้อจำกัดในการยึดกุมศูนย์อำนาจการเมืองโดยตรงในระบบได้เนื่องจากระบบการควบคุมตรวจสอบ และมาตรการ ทางกฎหมายในการตัดวงจรธุรกิจและการเมืองมีความเข้มงวดมากขึ้น ประกอบกับความแน่นอนในการกำหนดเงื่อนไขความคุ้มทุนได้เปลี่ยนแปลงจากรูปแบบของ **ผู้สนับสนุน** (supporter) ไปเป็น **ผู้ลงทุน** (Investor) มากขึ้นด้วย จึงได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบของธุรกิจการเมืองในรูปของภาคการผลิตในสาขาธุรกิจการเมืองใหม่ที่เป็นเรื่องของการทำธุรกิจในรูปของ **การลงทุนทางการเมืองโดยตรง** (Political Investment) โดยที่มุ่งเก็บเกี่ยวผลตอบแทนจากผลิตผลที่เกิดจากการลงทุนทางการเมืองโดยตรงด้วย (Political Harvest)

หุ่นเชิดทางการเมือง จึงเป็นระบบตัวแทนแบบใหม่ที่กลุ่มทุนสร้างขึ้นมากเพื่อทำหน้าที่คุ้มครองผลประโยชน์เพื่อหวังผลในประสิทธิภาพที่แน่นอนและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น โดยเฉพาะการแสวงประโยชน์จาก

ระบบการเมืองให้เกื้อประโยชน์เสมือนผลตอบแทนทางธุรกิจเพิ่มอีกทางเลือกหนึ่งด้วย ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะการอาศัยอำนาจการเมืองเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ทางธุรกิจ (Political Cocoon) เพียงทางเลือกเดียวเท่านั้น

ทางเลือกใหม่ในการใช้ประโยชน์จากหุ่นเชิดทางการเมืองของกลุ่มทุนก็คือ การใช้หุ่นเชิดทางการเมืองขัดขวางนโยบายหรือโครงการสำคัญของรัฐหรือรัฐบาล การใช้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนผลักดันนโยบายหรือโครงการสำคัญของกลุ่ม การรับงานจากกลุ่มอำนาจอื่นเพื่อขัดขวางหรือทำลายฝ่ายตรงข้ามเพื่อเรียกร้องค่าตอบแทนรูปแบบพิเศษเสมือนบริการทางธุรกิจประเภทหนึ่ง การรับงานล็อบบี้ (Lobby) ให้แก่กลุ่มธุรกิจ และกลุ่มการเมืองอื่น รวมทั้งการรับงานวินาศกรรมทางการเมือง (Political Sabotage) เพื่อการโค่นล้มรัฐบาล และการสร้างโอกาสให้แก่กลุ่มอำนาจอีกฝ่ายในการช่วงชิงการกุมอำนาจรัฐด้วย

31. สังคมไทยกับรัฐบาลในระบบสัญญาประชาคม

สำนึกใหม่ของคุณภาพชีวิตที่ถูกกำหนดด้วยเกณฑ์ของความเร็ว ความมีมาตรฐานเฉพาะและความฉับไว ตามมาตรฐานของเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นคุณค่าที่มีส่วนสัมพันธ์กับพฤติกรรมของคนในสังคมโดยเฉพาะการเพิ่มความคาดหวังในประสิทธิภาพและความรับผิดชอบของรัฐบาลที่มีต่อประชาชนนั้นมีสูงขึ้นและต้องการความแน่นอนอย่างมีหลักประกันด้วย ในขณะที่ในส่วนของความอดทนอดกลั้น และการวางเฉยนั้นได้ลดต่ำลงไปด้วย

การก่อตัวของคุณค่าและสำนึกในคุณภาพชีวิตใหม่ของประชาชนได้สร้างแนวโน้มเสียงของ **ชุมชนการเมืองแบบใหม่** ที่ประชาชนเริ่มมีความมั่นใจในความเชื่อ และความสำคัญในตัวตนของตัวเองมากขึ้น ประกอบกับการมีโครงสร้างของเครือข่ายสนับสนุนในรูปของสื่อชุมชน และองค์กร

จัดตั้งรองรับอย่างเข้มแข็งและทรงประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยนั้น ทำให้เกิดชุมชนการเมืองใหม่ในสภาพที่ใกล้เคียงกับรัฐสัญญาประชาคมมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่ปรากฏการณ์ของ**รัฐบาลในระบบสัญญาประชาคม** (Social Contract Government) ด้วย

รัฐบาลในระบบสัญญาประชาคม เป็นรัฐบาลที่มีความผูกพันกับพันธะสัญญาและเจตนารมณ์ของประชาชนในฐานะเงื่อนไข**เสมือนคู่สัญญา**มากขึ้นซึ่งความเป็นรัฐบาลในระบบสัญญาประชาคมนั้น ย่อมนำไปสู่การกำหนดมาตรฐานใหม่ของรัฐบาลที่มีฐานะเป็นคู่สัญญามากกว่ามีฐานะเป็นผู้ปกครองตามความหมายดั้งเดิม โดยที่ประชาชนกลับเป็นฝ่ายกำหนด ตรวจสอบและเปลี่ยนแปลงยกเลิกคู่สัญญาได้ด้วยตนเองโดยตรง ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของรัฐบาลในระบบสัญญาประชาคมที่เห็นได้ชัดก็คือ**ความชอบธรรมของรัฐบาล**ซึ่งจะเปลี่ยนจากคุณค่าดั้งเดิมที่เห็นว่ารัฐบาลที่ชอบธรรมนั้น เป็นรัฐบาลที่สุจริตมีคุณธรรมนั้นไม่เพียงพออีกต่อไปแล้ว แต่รัฐบาลที่มีความชอบธรรมตามคุณค่าของรัฐบาลในระบบสัญญาประชาคมนั้นต้องเป็น**รัฐบาลที่ต้องอาศัยความสามารถเป็นหลัก และต้องผูกมัดความรับผิดชอบต่อพันธะสัญญาที่สามารถมีหลักประกันที่มีความแน่นอนสูงในความสำเร็จของผลงานที่ให้สัญญากับประชาชนหรือให้มีผลสอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่ประชาชนคาดหวังไว้เป็นสำคัญ**ซึ่งส่งผลต่อแนวโน้มนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาลรูปแบบใหม่ในลักษณะที่เป็นกรกำหนดขอบเขต เป้าหมาย และผลกระทบที่มีความเฉพาะเจาะจงและชี้วัดได้มากขึ้น โดยเฉพาะการเข้าไปจัดการกับปัญหาสำคัญและแก้ไขได้ยากของประชาชนและประเทศชาติอย่างจริงจังและเกาะติดต่อเนื่องจนเห็นผลในระยะยาวจะมีโอกาสเป็นจริงได้มากยิ่งขึ้นด้วย